

**T.C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ TEFTİŞİ PLANLAMASI VE EKONOMİSİ PROGRAMI**

**İLKÖĞRETİM OKULLARI YÖNETİCİ, ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ
TEMSİLCİLERİNİN DEMOKRASİ EĞİTİMİ VE OKUL
MECLİSLERİ PROJESİNE İLİŞKİN ALGILARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Aysun ASLAN

VAN-2012

**T.C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ TEFTİŞİ PLANLAMASI VE EKONOMİSİ PROGRAMI**

**İLKÖĞRETİM OKULLARI YÖNETİCİ, ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ
TEMSİLCİLERİNİN DEMOKRASİ EĞİTİMİ VE OKUL
MECLİSLERİ PROJESİNE İLİŞKİN ALGILARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Aysun ASLAN

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Ahmet AKBABA

VAN-2012

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu çalışma, jürimiz tarafından **EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI, EĞİTİM YÖNETİMİ TEFTİŞİ PLANLAMASI VE EKONOMİSİ PROGRAMI'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan: Yrd. Doç. Dr. Ahmet AKBABA (Danışman)

Üye :

Üye :

ONAY: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

.. /../2012

.....
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, okullarda uygulanmakta olan Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi'nin uygulamalarına ilişkin yönetici, öğretmen ve öğrenci görüşleri belirlenmiştir.

Araştırma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde problem, araştırmanın amacı, önemi ile tanım ve kısaltmalara yer verilmiştir. İkinci bölümde yöntem, üçüncü bölümde bulgular ve yorumlar yer almaktadır. Dördüncü bölümde ise sonuç ve öneriler yer almaktadır.

Araştırma sürecinde öneri ve katkıları ile yanımda bulunan değerli tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Ahmet AKBABA'YA içtenlikle teşekkür ederim. Yüksek lisans çalışmam sırasında bana yol gösteren ve yardımlarını esirgemeyen başta Yrd. Doç. Dr. Cem TOPSAKAL olmak üzere bütün hocalarıma teşekkür ederim.

Araştırmaya ilişkin uygulamaların gerçekleştirildiği okullarda görevli yönetici ve öğretmenler ile sevgili öğrencilere içtenlik ve samimiyetlerinden dolayı teşekkürü bir borç bilirim.

Araştırmanın analizi aşamasında yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Şahin İDİN'E teşekkür ederim. Beni bugünlere getiren ve her saniye bana destek olan sevgili anne ve babama, canım gibi sevdiğim kardeşime, sevgili eşim Tuğrul Can ASLAN'a, başta Gülhanım ÇELİK olmak üzere tezimi hazırlamamda beni cesaretlendiren tüm arkadaşlarıma canı gönülden teşekkür ederim.

AYSUN ASLAN

VAN, 2012

ÖZET

İlköğretim Okulları Yönetici, Öğretmen ve Öğrenci Temsilcilerinin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesine İlişkin Algıları

Eğitim Bilimleri Bölümü

Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Programı

AYSUN ASLAN

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ahmet AKBABA

Ekim 2012, VII + 87 Sayfa

Bu çalışmada, ilköğretim okullarında görev yapan yönetici ve öğretmenler ile ilköğretim okullarının okul temsilcilerinin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi'nin; uygulama, yöntem, amaç ve geliştirilmesine yönelik algılarının ortaya konulması amaçlanmıştır.

Evrenimiz, Van ili ilköğretim okulları olarak tespit edilmiştir. Van ilinde bulunan 5 eğitim bölgesinin, her bir bölgeden 3'er okul seçkisiz yöntemle belirlenmek suretiyle toplamda 15 okuldaki oluşan bir örneklem oluşturulmuştur. Her okuldaki 1'er yönetici, 1'er öğretmen ve 1'er okul temsilcisi olmak üzere 15 yönetici, 15 öğretmen ve 15 öğrenci olmak suretiyle toplamda 45 kişi ile görüşme yapılmıştır. Örneklem grubumuza yedişer adet soru yöneltilmiştir, cevaplar kaydedilmiş görüşmelerden elde edilen veriler SPSS 15.0 programı (lisanslı) istatistik paket programı kullanılarak çözümlenmiştir.

Yapılan araştırma sonucunda; yönetici, öğretmen ve öğrencilerin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin amaçları ile ilgili olumlu görüşlere sahip oldukları, öğrencilerin vaatlerinin bir kısmını yerine getiremedikleri, projenin daha etkili uygulanabilmesi için okullara ödenek çıkarılması, okuldaki her türlü karar mekanizmasına öğrencilerin etkin katılımlarının sağlanması gerektiği gibi sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Demokrasi eğitimi, okul meclisi, okul temsilcisi, proje

ABSTRACT

Perceptions Of Primary School Manager, Teacher and Representatives Concerning Of The Education of Democracy and School Council Project

Department Of Education Science

Main Science Branch Of Management Of Education, Inspection, Planning

And Economy

AYSUN ASLAN

Master Thesis

Supervisor: Asis. Prof. Dr. Ahmet AKBABA

September 2012, VII + 87 Pages

The aim of this research is to reveal the understanding of administrators, teachers and representatives in primary schools towards the Education of Democracy and School Council Project and its practical application, method, objective and improvement.

Our universe of Van province primary schools have been identified as. 15 schools are sampled by choosing 3 schools at random from each of 5 education zones in Van. It's negotiated with 45 persons in total, 15 of whom are administrators, 15 of whom are teachers and 15 of whom are school representatives. The sample group was asked 7 questions. The data obtained from negotiation is analyzed by using SPSS statistical packaged software and also outstanding thoughts are stated in findings section.

It's resulted from the research that administrators, teachers and students have positive views on the aims of Education of Democracy and School Council Project and it's said that students haven't been able to keep some of their promises. Therefore it is clear that in order to put the project into practice more effectively, we need to make an appropriation for schools and to help the students take part in actively making decisions at school.

Key Words: Education of Democracy, school council, school representative, project.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖNSÖZ.....	I
ÖZET.....	II
ABSTRACT.....	III
TABLolar LİSTESİ.....	VI
KISALTMALAR.....	VII
BİRİNCİ BÖLÜM	
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem.....	1
1.1.1. Demokrasi Nedir?	8
1.1.2. Demokratik Yönetim Anlayışı.....	11
1.1.3. Demokratik Eğitim.....	12
1.1.3.1. Okulda Demokratik Eğitim.....	14
1.1.3.2. Sınıfta Demokratik Eğitim.....	15
1.1.4. Demokrasi Eğitimi.....	16
1.1.4.1. Demokrasi Eğitiminin Yasal Çerçevesi.....	17
1.1.4.2. Okul ve Demokrasi.....	19
1.1.5. Okul Meclisleri.....	20
1.1.6. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi.....	21
1.1.6.1. Projenin Amacı.....	21
1.1.6.2. Projenin Stratejisi.....	21
1.1.6.3. Uygulama İlkeleri.....	22
1.1.6.4. Projenin Hazırlık ve Uygulama Dönemindeki Faaliyetler.....	23

1.1.6.5. Projenin Aşamaları.....	24
1.1.6.6. Proje Takvimi.....	25
1.2. Amaç.....	25
1.3. Önem.....	26
1.4. Tanımlar.....	27
İKİNCİ BÖLÜM	
2. YÖNTEM.....	28
2.1. Araştırmanın Modeli.....	28
2.2. Evren ve Örneklem.....	28
2.3. Veri Toplama Araçlarının Oluşturulması ve Verilerin Toplanması.....	30
2.4. Verilerin analizi.....	32
2.4.1. Verilerin Kodlanması.....	32
2.4.2. Temaların Bulunması.....	33
2.4.3. Verilerin Organize Edilmesi ve Tanımlanması.....	33
2.4.4. Bulguların Yorumlanması.....	34
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
3. BULGULAR, YORUM VE TARTIŞMA.....	35
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
4. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	74
4.1. Sonuç.....	74
4.2. Öneriler.....	76
KAYNAKLAR.....	77
EKLER.....	84
EK-1 SORULAR.....	84
EK-2 İZİN YAZISI.....	86

TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo Numarası</u>	<u>Sayfa Sayısı</u>
Tablo 1. Van İli Eğitim Bölgeleri ve Araştırmaya Katılan Okulların Listesi.....	29
Tablo 2. Katılımcı Yöneticilerin Unvan ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	30
Tablo 3. Katılımcı Öğretmenlerin Branş ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	31
Tablo 4. Katılımcı Öğrencilerin Yaş ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	31
Tablo 5. Projede görev alan öğretmenler.....	36
Tablo 6. Yöneticilerin uygulamada zorluk yaşanıp yaşanmadığı ile ilgili görüşleri.....	38
Tablo 7. Projenin amacına hizmet edip etmediği ile ilgili görüşleri.....	40
Tablo 8. Öğrencilerde meydana gelen davranış değişiklikleri.....	42
Tablo 9. Propaganda çalışmalarının takibi.....	43
Tablo 10. Yöneticilerin projenin geliştirilmesine yönelik önerileri	46
Tablo 11. Öğretmenlerin projedeki görevleri	49
Tablo 12. Temsilci adaylarla yapılan çalışmalar.....	52
Tablo 13. Propagandalarda dikkat edilen hususlar.....	53
Tablo 14. Oy kullanan sınıflar.....	54
Tablo 15. Aday sayısı.....	56
Tablo 16. Öğretmenlerin hedeflenen atmosferin elde edilip edilmediği ile ilgili görüşleri.....	56
Tablo 17. Öğrencilerin demokrasi kavramı ile ilgili algıları	59
Tablo 18. Öğrencilerin seçimler sırasında sundukları vaatler	61

Tablo 19. Öğrencilerin vaatleri ile ilgili yardım aldıkları kişiler	63
Tablo 20. Öğrencilerin vaatlerini gerçekleştirip gerçekleştiremedikleri ile ilgili görüşleri	64
Tablo 21. Öğrencilerin seçimler öncesi ve sonrasında yaşadıkları sıkıntılar	66
Tablo 22. Okulda ve arkadaşlarında meydana gelen değişiklikler.....	68
Tablo 23. Öğrencilerin il temsilciliği seçimlerine katılımları	70
Tablo 24. Öğrencilerin projenin geliştirilmesi için önerileri.....	71

KISALTMALAR

DEOM: Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi yönergesi.

TDV: Türk Demokrasi Vakfı

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

1.1 Problem

Çocuklarımız, gelecek adına elimizde tuttuğumuz en kıymetli emanetlerimizdir. Çocuklarımızda, demokrasi kültürünün ve bilincinin oluşması, seçme-seçilme ve oy kullanma kültürünün kazandırılması, kendi sorunlarını kendi bakış açılarıyla ele almalarının sağlanıp, katılım ve hoşgörü anlayışının aşılması büyük önem arz etmektedir.

Demokrasi, insana değer olarak önem veren ve insan kişiliğinin özgürce ve eksiksiz biçimde geliştirilmesine olanak sağlayan bir yönetim ve yaşama biçimidir. Bu nedenle de, ancak eğitim süreci içinde öğrenilebilir. Demokrasinin öğrenilebilmesi için, eğitime gereksinim vardır ve bu anlamda eğitim, demokrasinin ön koşuludur. Eğitim alanında, yurttaş için demokrasinin gerekliliğini kolaylaştıran her şey, insan haklarına saygıya ve bu saygının öğrenilmesine bağlıdır (Gülmez, 2000)

Demokrasi ve insan hakları bilincinin kazandırılması ve geliştirilmesinde örgün ve yaygın eğitim programları önemli bir işleve sahiptir. Örgün eğitim programlarını gerçekleştiren eğitim kurumları, yani okullar bireylere demokrasi ve insan hakları bilincini kazandıran önemli merkezlerden birisidir (Selvi, 2004).

Öğretim kuruluşlarının demokratik işleyişi, gerçek ve doğru insan hakları eğitiminin ve bu eğitimin inandırıcılığının koşuludur. Böyle bir demokratik işleyiş yoksa insan haklarının öğretimi, eylemden ve yöneldiği sosyal grubun canlı gerçekliğinden kopuk olması nedeniyle, biçimsel olmaktan öteye geçemez. Çocuk ve öğrencilerin, “onsuz olmaz” koşullarından birini insan haklarının oluşturduğu demokrasinin, salt bir “yönetim biçimi” olmayıp bunun ötesinde bir “yaşam biçimi” olduğunu görmeleri, onlara ailede ve okulda demokratik ve özgür bir ortamın

havasını alabildiğine soluma olanağı vermekle sağlanabilir. Çünkü demokrasi, tarih, coğrafya ya da matematik gibi öğretilen bir ders niteliği taşımamaktadır. Demokrasi ancak, tutum ve davranışlar düzeyinde, günlük yaşamda pratiği yapılarak öğrenilebilecek ve benimsenebilecek bir siyasal rejimdir. Demokrasi ancak, demokratik bir ortamda öğrenilebilir. Eğer asgari bir demokratik ortam yoksa kişilere saygı da yoktur ve insan hakları eğitiminden söz edilemez (Lador, 1997).

Bir toplumda demokrasinin iyi işlemesi için üç önemli kurum bulunmaktadır. Bunlar; devlet (dolayısıyla çalışılan işyeri), okul ve ailedir. Bu kurumlardan birisinde demokrasinin varlığı yeterli değildir. Diğerlerinde de iyi işlemesi gerekir. Örneğin demokratik aile ortamına sahip bir öğrencinin, yetkeci (otoriter) değerlerle yönetilen bir okulda çatışma yaşaması kaçınılmazdır. Demokrasinin bir yaşam biçimi olabilmesi ve yerleşebilmesi için bu üç kurumun değerlerinin birbirini desteklemesi gerekir. Bu durumda öğrencilerin, demokrasiyi benimseyerek davranışa dönüştürmesi, pekiştirmesi söz konusu olabilir. Bu noktada okulun demokratik değerlerle yönetilmesi, demokratik bir eğitimin sunulması önemli bir kilometre taşı oluşturur (Karakütük, 2001).

Yaşatarak öğretilen ve yaşanarak öğrenilip benimsenen demokrasinin, sınıfın dört duvarı arasında kalmayıp özümşenen tutum ve davranışlara, dolayısıyla bir “yaşam biçimi”ne dönüştürülme şansı, kuşkusuz çok daha yüksektir. Bu nedendir ki insan hakları ve demokrasi eğitimi, gerçekleştirilmeye çalışıldığı ortamın demokratikliği ölçüsünde amacına ulaşabilir, aktarılan bilgiler içselleştirilebilir. Kısacası demokrasi, öncelikle insan hakları ve demokrasi eğitimi için gereklidir. Katılımsız, baskıcı ve demokratik olmayan bir ortamda yapılan insan hakları ve demokrasi eğitimi daha başından başarısız kalmaya mahkûmdur. Sözün kısası, demokrasi eğitimi, demokrasiyle yapılır. Bu insan hakları ve demokrasi eğitiminin tüm aşamalarını, türlerini kapsayan bir ilkedir (Bilhan, 1991).

Eğitimin işlevlerinden biri, çocuğun kişiliğini oluşturma ve geliştirmedir. Bu işlevin amaçlarından birisi de çocuğa demokrasinin öncelikle gereksinim duyduğu “etkin, ergin ve özgür yurttaş” kimliği kazandırılmasıdır. Bu da, bir yandan eğitimin demokrasi için önemini, diğer yandan da demokrasinin insan hakları ve demokrasi eğitimi için taşıdığı önemi ortaya koymaktadır. Bu nedenle, demokrasinin

onsuz olmaz ögelerinden biri; “*demokratik toplumda, vatandaşların demokrasinin içeriğini, bu içeriğin değerini anlayabilecek ve bu içerikten yararlanıp kişiliklerini geliştirebilecek seviyeye gelmelerini sağlamak için eğitime öncelik*” vermektir. Çünkü bireyler; ancak eğitimle haklarını ve demokrasiyi öğrenerek kişiliklerini geliştirirler. Dolayısıyla da demokrasinin istediği rolü ve sorumluluğu “seçmen” olarak oy kullanmakla sınırlı olmayan, aynı zamanda katılım hak ve sorumluluğu bilinci edinmiş etkin yurttaş kimliği kazanırlar (Gülmez, 2001).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 42. Maddesine göre; kimse eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Eğitim ve öğretim, Atatürk İlkeleri ve İnkılâpları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz. İlköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır (Anayasa 42. Madde).

Bu aşamada yönetim kavramına değinmekte fayda vardır.

Yönetim Şimşek'e (2004) göre ortak amaçların etkili ve verimli bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için işbirliği yapmış insan grubunun faaliyetleri planlama, örgütleme, koordine etme, yöneltme ve denetleme faaliyetlerinin tümünü kapsar.

Başaran'a (1988) göre ise yönetim, toplumsal gereksinmelerin bir kısmının karşılanması için kurulan herhangi bir örgütte, örgütsel amaçları gerçekleştirmek üzere bir araya getirilen insan gücü ve fiziksel kaynakları örgütleyip eşgüdümleyerek harekete geçirme sürecidir.

Eğitim yönetimi, eğitim alanına ilişkin politika, karar ve amaçların gerçekleştirilmesi ile ilgilendir. Bunu yaparken, eğitim yöneticileri de insan ve madde kaynaklarını eşgüdümlemek, karar vermek, grup çalışmalarını yönlendirmek için genel yönetimin kuram, ilke, teknik ve yöntemlerinden yararlanır (Kaya, 1993).

Eğitim yönetimi, eğitim örgütlerini ilgilendiren bütün konularda çalışmalar yapmaktadır. Özellikle okul bazında düşünüldüğünde, programların yönetimi, okul yönetimi, idari işlerin yönetimi, parasal kaynakların yönetimi gibi birçok yönetim alanıyla ilgilenebilmektedir (İnandı, 2005).

Okul yönetimi ise, eğitim yönetiminin sınırlı bir alana uygulanmasıdır. Bu alanın sınırlarını eğitim sisteminin amaçları ve yapısı belirler. Okul yönetiminin görevi okuldaki tüm insan ve madde kaynaklarını en verimli biçimde kullanarak, okulu amaçlarına uygun olarak yaşatmaktır (Bursalıoğlu, 1982).

Okul yöneticileri, kurumun gelişmesi için beraberinde çalışan insan ve madde kaynaklarından en uygun biçimde yararlanarak, öğrenciler için en geçerli amaçları, araçları ve öğrenim süreçlerini saptayarak hedeflere ulaşabilen kişilerdir (Taymaz, 2000).

Okul yöneticileri öğrenci işleri, personel işleri, öğretim işleri, eğitim işleri ve işletmecilik gibi işlevsel süreçleri gerçekleştirebilmek için karar verme, planlama, örgütleme, iletişim, etkileme, eşgüdümleme ve değerlendirme süreçlerini etkin bir şekilde uygulamak durumundadırlar (Milli Eğitim Bakanlığı Taşra Teşkilatı Toplam Kalite Yönetimi Uygulama Projesi Kılavuzu, 2002).

Eğitim örgütlerinin, sürekli gelişmekte olan sosyal bir topluluk olduğundan hareketle, bu örgütlerde yöneticilerin öğretmenlerle kurdukları iletişime ilişkin öğretmen algıları ve beklentileri önem kazanmaktadır (Çubukçu ve Döndar, 2003).

Algı, insanların çevresindeki uyarıcılardan duyu organlarına gelen ayrı ayrı uyarımları anlamlı bir biçimde örgütleyerek, duyumlarına anlam verirler. Duyu organlarına gelen uyarımların anlamlı hale getirilmesi sürecine algı denir (Erden ve Akman, 1995).

Erder'e (2010) göre algı, çevreden alınan duyu uyarılarının zihinde anlamlı bir deneyime çevrilme sürecidir. Algı duyu organımıza yansıyan ışık, ses gibi uyarılar ve bu uyarılardan doğan deneyimdir.

Bireyin ruh hali ve akli durumu, dünyayı nasıl algıladığını etkileyen önemli faktörlerden biridir. Sosyal yapı içinde yaratılmış seçenekler ve olasılıklar çerçevesinde, algısal farklılıklar kişinin psikolojik durumuna göre oluşur ve değişir. Psikolojik durum algıyı etkiler veya değiştirir, dolayısıyla iletişimi değiştirir (Erdoğan, 2002).

Algı kavramı ile ilgili bilgiler verildikten sonra çalışmamıza da konu olan okullarda demokrasi eğitimi uygulamaları ile ilgili bilgi verme gereği ortaya

çıkılmaktadır. Okullarda demokrasi eğitiminin verilmesi sırasında çeşitli projeler geliştirilip, uygulanmaya başlanmıştır.

40 yıla yakın bir zamandır Amerika ve İngiltere başta olmak üzere birçok gelişmiş ülkede okul meclisleri oluşumu mevcuttur, vatandaşlık eğitiminin yaygınlaşması ile dünya genelinde çok sayıda ülkede okul meclisleri uygulaması yapılmaktadır. Hükümetler okul meclislerinin okullar için çok önemli olduğunu belirtmekte fakat okullara bunun uygulanması için zorlama yapmamaktadır. İrlanda, Almanya, İspanya ve İsveç gibi bazı ülkelerin ise ikinci kademe okullarında okul meclislerinin kurulmasının zorunluluğu ile ilgili yasaları mevcuttur (news. bbc. co. uk).

Son yıllarda Kanada, Avustralya, Türkiye gibi gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde okul yönetiminde öğrenci katılımını artırmak ve demokrasi eğitimini etkinleştirmek amacıyla “Öğrenci Meclisleri” oluşturulmaya başlanmıştır. Öncelikle üniversitelerde başlayan bu oluşum, zamanla orta ve ilköğretim düzeyine indirgenmiştir. Öğrenci meclislerinin oluşturulma amacı; öğrencilerle öğretmenler arasındaki ilişkileri geliştirmek, okul yönetiminde öğrencilere olumlu roller vermek, fikirlerinin dikkate alındığını ve saygı gördüklerini hissettirmek, öz güvenlerini sağlamak, öğrenci katılımını teşvik etmek, bu çerçevede okul yönetimine ve gelecekteki siyasal yaşama etkin olarak katılımı sağlamak şeklinde sıralamak mümkündür (Tezgel, 2006).

Türkiye’de ilköğretim birinci sınıftan sekizinci sınıfa kadar demokrasi insan hakları ve vatandaşlık eğitimi ile ilgili temel ilke, beceri ve değerler; Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler, Fen ve Teknoloji, Hayat Bilgisi derslerinde ara disiplin olarak verilmektedir. Ayrıca orta öğretimde de bütün okul türlerinde haftada birer saat olmak üzere “Demokrasi ve Vatandaşlık Eğitimi” dersi seçmeli olarak verilmektedir (Özpolat, 2006).

Demokrasinin ancak, tutum ve davranış olarak günlük hayatta yaşanarak öğrenilebileceği esasına dayanan, Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi’nin temel amacı aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri arasında yer alan “demokrasi eğitimi” çerçevesinde öğrencilere; Cumhuriyetimizin demokrasi ile güçlendirilmesi; yerleşik

bir demokrasi kültürünün oluşturulması, hoşgörü ve çoğulculuk bilincinin geliştirilmesi, kendi kültürünü özümsemiş, millî ve manevî değerlere bağlı, evrensel değerleri benimseyen nesillerin yetiştirilmesi hedeflenmiştir. Öğrencilere seçme, seçilme ve oy kullanma kültürünün kazandırılması; katılımcı olma, iletişim kurabilme, demokratik liderliği benimseyebilme ve kamuoyu oluşturabilme becerilerinin kazandırılması amaçlanmaktadır (DEOM yönergesi, 2004).

Projenin amacında da belirtildiği gibi öğrencilerin daha okul sıralarında demokratik değerleri benimsemiş ve özümsemiş yurttaşlar olarak yetişmeleri amaçlanmıştır. Çünkü demokrasi yalnız bilişsel öğrenmeye dayalı bir olgu değildir. Demokrasi, bilişsel ve duyuşsal özellikleri bulunan ve zamanla içselleştirilebilecek bir değerdir (Kıncal ve Uygun, 2006).

Projede belirlenen yukarıdaki amaçları sağlayabilmek için 3 (üç) ayrı meclis biçimindeki yönetim birimi oluşturulacaktır. Bu yönetim birimleri; demokratik ortamda, seçme seçilme hakkı, oy kullanma bilinci ve kültürü ilkelerini barındıran yöntemlerle iş ve işlemleri yerine getirecektir. Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Millî Eğitim Bakanlığı projenin uygulanması için gerekli kaynak ve ortamları sağlayacak, gözlemci olarak da yer alacak ve denetleyecektir.

Projenin ortaya çıkardığı üç ayrı meclis şöyledir:

1. Türkiye Öğrenci Meclisi
2. İl Öğrenci Meclisi
3. Okul Öğrenci Meclisi

Proje, Türkiye'de her okulda okul öğrenci meclislerinin oluşturulması ile başlamıştır. Okul öğrenci meclisi yeteri kadar temsilciden oluşmakta ve öğrenciler tarafından seçilen başkan tarafından yönetilip, temsil edilmektedir. Bu başkan, bir üst yönetim birimi olan il öğrenci meclisinde okulunu temsil etmektedir. İl öğrenci meclisi de kendi içinde bir başkan seçerek Millî Egemenlik Haftası içinde belirlenen bir günde yapılacak Türkiye Öğrenci Meclisi toplantısında ilindeki tüm öğrencileri temsil etmektedir.

Tüm seçim ve temsil işlemleri; demokratik ortamda, seçme seçilme ve oy kullanma bilinci ve kültürünün oluşturulması ilkeleri çerçevesinde yerine getirilmeye

çalışılmaktadır. Toplantılarda alınan kararlar tavsiye niteliğinde kararlar olarak kalmaktadır (DEOM yönergesi, 2004).

Kıncal ve Uygun'a (2006) göre; Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi okullarımızın demokratikleştirilmesinde ve yeni kuşakların demokratik yaşam biçimine uygun olarak sosyalleşmesinde önemli rol oynayabilir. Özpolat'a (2006) göre de; proje ile her çocuğun okuldan mezun oluncaya kadar seçim sandığı ile tanışma, seçme ve seçilme hakkını kullanma, genel kurul çalışmalarına katılma, kazanma sevinci ile kaybetme duygusunu yaşama, çevresinin sorunları ve bunların çözümleri ile ilgilenme fırsatlarını defalarca yakalama olanağı olacaktır.

Öğrenciler daha okul sıralarında demokrasiyi uygulamalı olarak öğrenerek gerçek yaşamlarında içselleştirecek ve yeni nesillerin yaşayacağı Türkiye'de, bir demokrasi bilinci gelişecektir. Demokrasi bilinciyle Türkiye'de daha demokratik bir toplum, daha demokratik bir yönetim anlayışı egemen olabilir. Bu projenin değerlendirilmesi demokrasi bilincini ve kültürünü oluşturmada büyük önem taşımaktadır.

Çalışmamızda görüşme tekniği kullanıldığından bu aşamada görüşme tekniğinin özelliklerinden bahsetmekte fayda vardır. Görüşme nitel araştırmada en sık kullanılan veri toplama aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Görüşme, sosyal bilimlerde ve özellikle de Sosyoloji' de en sık kullanılan araştırma yöntemlerinden biridir; "neredeyse sosyolojik yöntemle hemen hemen eş anlamlı kullanılır hale gelmiştir" (Chadwick ve diğerleri, 1984).

Yirminci yüzyılın son çeyreğinde pek çok sosyal bilim alanında görüşme, etkili bir veri toplama yöntemi olarak yerini almıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). İlk bakışta görüşme, kolay bir veri toplama yöntemi gibi görünebilir ve sadece konuşma ve dinleme gibi herkes tarafından kullanılan temel becerileri gerektirdiği düşünülür. Ancak "görüşme beceri, duyarlık, yoğunlaşma, bireyler arası anlayış, öngörü, zihinsel uyanıklık ve disiplin gibi pek çok boyutu kapsamı açılardan, hem sanat hem de bilimdir" (Patton, 1987).

Stewart ve Cash (1985) görüşmeyi, "önceden belirlenmiş ve ciddi bir amaç için yapılan, soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim süreci" olarak tanımlamıştır.

Alan yazında genellikle iki görüşme türünden söz edilir: “yapılandırılmış görüşme” ve “yapılandırılmamış görüşme”, veya Stewart ve Cash’in (1985) tanımlamasıyla “yönlendirici olan görüşme” ve “yönlendirici olmayan görüşme”. Bu iki tür bir doğrunun iki ucunu temsil eder. Bir yanda, önceden belirlenmiş bir dizi soru ve yanıtı içeren yapılandırılmış görüşme, diğer yanda açık uçlu sorular içeren yapılandırılmamış görüşme yer alır (Chadwick ve diğerleri, 1984).

Yapılandırılmış görüşmede amaç, görüşülen bireylerin verdikleri bilgiler arasındaki paralelliği ve farklılığı saptamak ve buna göre karşılaştırmalar yapmaktır (Brannigan, 1985). Bu amaç doğrultusunda araştırmamızda yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılmıştır.

Patton'a (1987) göre görüşmenin amacı, bir bireyin iç dünyasına girmek ve onun perspektifini anlamaktır. Görüşme yoluyla, deneyimler, tutumlar, düşünceler, niyetler, yorumlar ve zihinsel algılar ve tepkiler gibi gözlenemeyeni anlamaya çalışırız. Bu süreçte, sorulan sorulara, karşı tarafın rahat, dürüst ve doğru bir şekilde tepkide bulunmasını sağlamak görüşmecinin temel görevidir (www.donusumkonagi.net). Görüşmelerimiz esnasında belirtilen bütün özelliklerden azami ölçüde yararlanmaya özen gösterilmiştir.

1.1.1. Demokrasi Nedir?

Genel biçimiyle demokrasi, eski çağa ait bir yönetim biçimidir. İnsanların yerleşik tarım ve hayvancılığa geçmesiyle kabile despotizmi bunu izlemiştir. Yazılı tarihin başlangıcında var olan daha karmaşık ve kısmen kentleşmiş toplumlarda demokrasi, yerini monarşi ve aristokrasiye, despotizm (dinsel, ekonomik, toplumsal kuruluşların yönetimi) ve oligarşiye bırakmıştı. Ancak, yine de demokrasi en azından ideolojik savlarda halkın, halk tarafından, halk için yönetimi anlayışı dünya üzerinden silinmemiştir; bugün bu artık hemen her rejimin inandığı bir ölçün (standart) olmuştur (Dahl, 1993).

Demokrasi, sözcük anlamıyla (Yunanca demos, halk ve kratos iktidar) halk iktidarı demektir; iktidarın, egemenliğin halka ait olduğu siyasal öğretisi (doktrin)

anlamına gelmektedir. Aynı zamanda halkın siyasal iktidar üzerinde etkili, güçlü olduğu durumları anlatmak için de kullanılmaktadır (Karayağın, 1973).

Abraham Lincoln'ın deyişiyile demokrasi, "halkın, halk tarafından halk için yönetimidir". Halkın halk tarafından yönetimi demek, demokratik bir toplumun yurttaşlarının, demokrasinin yararlarıyla yüklerini paylaşmaları demektir. Kendi kendini yönetme görevini kabul etmekle, bir kuşak bireysel özgürlüğün, insan haklarının ve hukukun üstünlüğünün zorluklarla kazanılmış mirasını gelecek kuşaklar için korumayı hedeflemektedir. Her toplumda ve kuşakta, insanlar demokrasi yapıtını, geçmişin ilkelerini alıp bunları yeni bir çağın ve değışen bir toplumun uygulamalarına aktararak yeniden uygulamak zorundadırlar (Türk Demokrasi Vakfı [TDV], 1992).

İnsanlık tarihi boyunca, demokrasi olarak adlandırılan yönetim biçimi, yani halkın kendi kendini yönetmesi hep istisna olmuştur. Toplumları ve ülkeleri, genellikle kral, hükümdar, padişah gibi değışik isimlerle anılan kişiler veya soylular, askerler, din adamları gibi küçük azınlıklar yönetmiştir. Bu kimseler toplumu yönetme yetkisini ya Tanrı'dan aldıklarını ileri sürmüşler, ya da toplumu yönetecek kadar bilgiye, akla veya güce yalnızca kendilerinin sahip olduğunu iddia etmişlerdir. Son birkaç yüzyıl içinde, dünyanın değışik bölgelerinde, bu anlayış değışmiş; bir ülkeyi tek kişi veya azınlık yerine, o ülke halkının yönetmesi gerektiğı anlayışı yerleşmeye başlamıştır. Halkın yönetimi demek olan demokrasi, günümüzde uygar ülkelerin kabul ettikleri bir yönetim biçimidir (Uygun, 1996).

Demokrasi, hem siyasal seçimlerin özgürce yapılmasını hem de çoğunluğun çıkarlarının yöneticilerce temsil edilmesini gerektirir. Bu öğelerden herhangi birine öncelik vermek tehlikelidir (Turaine, 1997).

Doğrudan ve temsili olmak üzere iki türlü demokrasiden bahsedilmektedir. Doğrudan demokraside tüm yurttaşlar, seçilmiş veya tayin edilmiş görevlilerin aracılığı olmaksızın, kamusal kararların alınmasına katılabilirler. Böyle bir sistem, açıktır ki ancak, görece az sayıda insan ile uygulanabilir.

Bugün, ister 50.000 nüfuslu bir kent, ister 50 milyonluk uluslar için olsun en yaygın demokrasi biçimi, yurttaşların siyasal kararları almak, yasaları yapmak ve kamunun iyiliğini amaçlayan programları uygulamak için görevlileri seçtikleri

temsili demokrasidir. Bu görevliler halk adına, karmaşık kamusal sorunları, özel yurttaşların büyük çoğunluğu için genellikle pratik olmayan bir zaman ve enerji yatırımı gerektirmeyecek şekilde dikkatli ve sistematik bir tarzda görüşme olanağına sahiptirler (TDV, 1992).

Topuz'a (1990) göre demokrasinin insan haklarına saygı, halk egemenliği, çoğunluğun yönetimi, azınlık hakları, hoşgörü, işbirliği ve uzlaşma değerlerinin benimsenmesi, toplumsal, ekonomik ve siyasal çoğulculuk, sosyal devlet, özgürlük anlayışı, gösteri özgürlüğü, hükümetin anayasa ile sınırlandırılması, yasa önünde eşitlik, özgür ve adil seçimler, eğitim hakkı, iletişim hakkı gibi ilkeleri mevcuttur. Demokrasinin dayandığı çoğulculuğun yetkeci (otoriter), teokratik rejimler ve tekelleşmeler gibi düşmanları da vardır (TDV, 1992).

Demokrasi, sadece siyasî bir rejim değildir. Demokrasinin yasayabilmesi için toplumda demokratik değerleri içine alan sosyal yaşayış biçimi olmalıdır yani, demokratik bir toplum oluşturulmalıdır. Demokrasinin kültürle, toplumun zihniyet yapısı ve tarihî gerçekleriyle yakın ilişkisi vardır. Demokrasi kültürü, toplumda yerleştirilmeye çalışılırken o toplumun kültürel yapısı, değerler sistemi, ekonomik yapısı ve önceki sosyal hayatı göz ardı edilmemelidir (Büyükkaragöz, 1998)

1.1.2. Demokratik Yönetim Anlayışı

Demokratik yönetim anlayışı tüm üye veya vatandaşların, organizasyon veya devlet politikasını şekillendirmede eşit hakka sahip olduğu bir yönetim biçimidir. Çoğulcu demokrasinin varlığından söz edebilmek için sadece parlamentonun varlığı yeterli değildir. Yönetimin de demokrasinin esaslarına uygun işlemesi gerekmektedir (www.uydukurdu.com).

Başaran'a (1987) göre demokrasinin istenen nitelikte gerçekleşebilmesi için demokratik yönetimin kuralları ve işleyişi ussal olmalı, demokratik yönetim yol gösterici olarak bilimi seçmeli ve evrensel insan haklarına ve hukuka uygun işlemelidir.

Demokrasiler, yönetimlerin zayıf olmalarını değil sınırlandırılmış olmasını gerektirir. Tarihin uzun akışı içinde ele alındığında, demokrasiler, demokratik uyanış döneminin gözüyle bile gerçekten dayanıksız ve sayıca az gibi görünmektedirler. Demokrasiler tarihin dalgalanmalarından hiçbir zaman bağımsız olmamışlardır; siyasal başarısızlık yüzünden çökmüşler, iç bölünmelere yenik düşmüşler veya yabancı istilası sonucunda yıkılmışlardır. Ama yine demokrasiler, zaman içinde çarpıcı bir iyileşme yeteneği göstermişler ve yurttaşlarının bağlılığı ve bilgilendirilmiş sadakatleri ile ağır ekonomik zorlukları aşabildiklerini, toplumsal ve etnik bölünmeyi uzlaştırabildiklerini ve gerektiğinde, savaş zamanında bile hüküm sürebildiklerini ortaya koymuşlardır (TDV, 1992).

Demokrasiye kaynaklık eden kültür, akıl kültürüdür. Akıl için geçerli olan değerlendirmeler, demokrasi için de geçerlidir. Herkes demokrasinin önemine inanır. Ancak, bazıları için demokrasi, özgürlüklerin alanının genişletilmesi olurken, bazıları için de özgürlüklerin alanının daraltılması anlamına gelir.

Demokratik yönetimin söz konusu olabilmesi için gerekli bazı şartlar vardır. Bunlardan bazılarını sıralamak gerekirse; idari birimlerin insan haklarına saygılı olması, yönetimin seçimle iş başına gelmesi, idari kararların alınmasından önce ilgililerin görüşlerine başvurulması, idari kararların ilgililerin haberdar olabileceği şekilde belirli usuller çerçevesinde alınması, idari kararlara, belgelere ulaşılma imkânının tanınmasıdır (www.bakimliyiz.com).

Dünya düşünce tarihi içinde, demokrasiye değişik anlamlar yüklenmiş ve demokrasinin yüzlerce tanımı yapılmıştır. Demokratik yönetimin özü ve özeti, hukukun üstünlüğü ortak paydasında, karşıt düşünce ve hayat tarzlarının, özgür bir ortamda tartışılmasıdır. Her demokraside farklı görüşler, baskı ve şiddete başvurmadan, açıklık içinde sonuna kadar özgürce savunulmalıdır. Bunun için, demokratik yönetimler tek parti iktidarı değildir, iktidar bir siyasi partiden, başka bir siyasi partiye geçer. Demokratik yönetimlerde iktidar güçlerinden, hem seçilenler, hem de seçenler yararlanır. Demokratik yönetimlerde Devlet ve Millet, toplumsal düzenle birlikte, her kesimin temel hak ve özgürlüklerini sonuna kadar korumak zorundadır.

Eleştiriye kapalı dayatmacı yönetimler değil, sorgulanmaya açık demokratik yönetimler kendilerini yenileyebilirler. Yönetenler gibi yönetilenler de yanılabilirler. Dayatmacı yönetimlerde yanlgılar güçle, demokratik yönetimlerde ise oyla düzeltilirler. Dayatmacı yönetimlerde yönetenler ile yönetilenler arasında aşılmaz duvarlar vardır. Demokratik yönetimlerin farkı yönetenler ile yönetilenler arasındaki duvarları yıkmalarıdır. Demokrasilerde dünün yönetilenleri, bugünün yönetenleri olabilir (www.uydukurdu.com).

1.1.3. Demokratik Eğitim

Türkiye’de demokratik eğitim 1949 yılında toplanan IV. Milli Eğitim Şurası’nın gündem konusu olmuştur.

IV. Milli Eğitim Şurası’nda demokratik eğitim şöyle tanımlanmıştır: “Bireyin kişiliğine ve onuruna saygı gösteren, cins, ırk ve mezhep ayırımı gözetmeksizin, herkesin ilgi ve yeteneklerine göre gelişme olanakları sağlama amacını gözetilen eğitimidir” (Karakütük, 2001).

Demokratik eğitim (éducation démocratique) Eğitim Terimleri Sözlüğü’nde (1981) şöyle tanımlanmıştır:

1. Amacı, programları ve yöntemleri demokrasinin dayandığı temel ilkelere göre saptanan eğitim,
2. Öğretim çalışmalarında, öğretmen-öğrenci ilişkilerinde, eğitsel etkinliklerde öğrencinin birey olarak değerine ve bütünlüğüne, birlikte çalışmaya, karşılıklı saygıya, hoşgörüye, kişiliğe değer ve önem veren eğitim.

Demokratik eğitim, demokrasinin ilke ve kuralları ile insan haklarının yaşatılarak öğrenildiği eğitimidir. Okulda ve okul dışındaki eğitim kurumlarında yapılan eğitim (halk eğitimi), demokratik olabilir; aynı zamanda bu eğitim sırasında demokrasi eğitimi yapılabilir. Böylece eğitim sürecinde hem demokratik eğitim, hem demokrasi eğitimi birlikte sağlanabilir. Demokratik olmayan bir eğitim sisteminde demokrasi eğitimi vermek amacına çok zor ulaşır (Karakütük, 2001).

Eğitimin demokratikleştirilmesi, rejimin demokratikleştirilmesinin bir parçasıdır. Tanilli'ye göre (1989) eğitimin demokratikleştirilmesi ile eğitim hakkından yararlanma, eğitim programı, ders kitaplarının çağdaş ve bilimsel bir öze kavuşturulması, eğitim yönetimi ve denetiminin demokratikleştirilmesi anlaşılır.

Başaran'a (1987) göre demokrat insan, düşüncesini özgürce söyler, başkalarıyla işbirliği yapar, öğrenmeye, araştırmaya tutkundur, kendinin ve toplumun sağlığını korur, üreticidir.

Öyleyse, demokratik bir toplumda eğitim sistemi bireylere çok yönlü nitelikler kazandırmalıdır. Bu nitelikleri yaşatarak kazandıran eğitim, demokratik eğitimidir.

Çağlar'a göre (1977) demokratik eğitim, bireyden, öğrenciden ya da katılımcıdan (çocuk, genç ya da yetişkin) başlar. Demokratik eğitimde kimseye ayrıcalık yapılmaz, herkes aynı haklara sahiptir, her bireyin kişiliğine saygı gösterilir, yasa ve kurallara uyulur; ancak bunlardan değiştirilmesi istenen olursa, öğrencilerin bunlarla ilgili görüşlerini özgürce açıklamalarına ve öğretmenlerin rehberliğinde öğrencilerin kendi kararlarını vermelerine olanak sağlanır. Demokratik eğitimle demokrasinin temelindeki etik değerler öğrencilere verilir ve bu değerler okulda yaşatılır. Demokratik eğitim, bireyin yeteneklerini, sahip olduğu kapasite oranında geliştirmeye yöneliktir.

Demokratik eğitimde “seçme ve seçilme”, “eleştirme ve eleştirilme”, “sorumluluk duygusu”, “kendine güven duygusu”, “yardımlaşma duygusu”, “arkadaşlık”, “adalet”, “zihinsel eğitim”, “toplumsal eğitim”, “ahlak eğitimi” önemli kavramlardır (Binbaşoğlu, 2000).

1.1.3.1 Okulda Demokratik Eğitim

Okulun demokratik eğitime katkısı yalnızca bu konuyla daha yakından ilgili belli dersler kanalıyla gerçekleşmez. Derslerin tartışma ve katılımıyla ağırlık verici biçimde düzenlenmesi, insanın insan olma sıfatıyla taşıdığı değer ve saygınlığın unutulmaması, konusu ve içeriği ne olursa olsun bütün derslerde demokratik eğitime

önemli bir katkı sağlar. Ancak bu genel yaklaşımın yanında, kimi derslerin demokrasi eğitiminde daha dolaysız ve ağırlıklı bir rol oynayabileceği kuşkusuzdur (Özbudun, 1990).

Demokratik eğitimin, okul topluluğunun her çalışma alanında, bu eğitim sisteminin gereksinim duyduğu özgür hava içinde öğrencilere verilmesi gerekir. Öğrencilerin okulun demokratik havasını her an yaşamaları (koklamaları) gerekir. Okul bir aile ocağı olmalıdır (IV. Milli Eğitim Şurası).

Demokratik eğitim, demokratik okulda gerçekleştirilir. Dewey ve Kelley'in önerdiği demokratik okul modelinde; demokrasinin temel ilkeleri tutarı olmalı, öğrencilerin kendi kavramlarını oluşturmalarına destek olmalı, öğrencilerin etnik olarak katılımını sağlamalı, öğrencilere soyut düşüncelerden önce somut düşünceleri kazandırmalı, esnek olmalı, öğretmene ve öğrencilere yardımcı olan bir rol vermelidir (Wyett, 1998).

Demokratik Eğitim Kurultayı'nda da demokratik okulun sahip olması gereken bazı önemli özellikleri belirlenmiştir. Buna göre demokratik okul; öğrenci merkezli olmalı, öğrencilere yaratıcı sorun çözme becerisi kazandırabilmeli, çok çeşitli seçmeli dersler ve toplumsal, kültürel, sanatsal ve sportif etkinlikler sunabilmelidir. Demokratik okulda okul çalışanları arasında mesleki etkileşim ve dayanışma oluşturulmalı, okul düzeyinde yoğun hizmet içi eğitimler yapılmalı, demokratik ve etkili okul yönetimi kurulmalı, çevreye açık, okullar arası işbirliği, eşgüdüm ve iletişim sağlanmalı ve eğitim teknolojisi aktif kullanılmalıdır (Coşkun, 1998).

Ülkemizde yeni bir okul modeli önerilirken okulun etkili, etkin ve katılımcı demokratik bir yapıda kurulması amaçlanmalıdır.

Okulda demokrasinin uygulanabilmesinde, yönetimin demokratik olması önem arz etmektedir. Çünkü okul, farklı sosyo-ekonomik kökenden gelen bireylerin kaynaştırılmasında ve bütünleştirilmesinde özel bir öneme sahiptir.

Bunun için okul yönetiminin demokratik olması yanında sınıf yönetiminde demokratik ilkelere uyulması gereklidir. Okul yöneticisi, okulun yönetiminde çoğulculuk ve katılımı sağlamalıdır. Öğretmenler de sınıfta dersin işlenişinde,

öğrenciler arasında ve kendi aralarında demokrasinin gereklerini yerine getirmelidirler (Karakütük, 2001).

1.1.3.2. Sınıfta Demokratik Eğitim

Sınıf yönetimi çerçevesinde her sınıfta kurallar ve düzenlemelerin oluşturulması zaman ve enerji kaybını önler. Öğrenciler, kuralları ve düzenlemeleri oluştururken öğretmene yardım etmelidir. Sınıfta öğretmenin rehberliğinde öğrenciler, izlenecek kuralları ve düzenlemeleri belirleyebilir. Öğrencilerin, kuralların oluşturulması sürecinde söz sahibi olması ve sürece katılması, kuralların kabul edilmesi ve uygulanmasını kolaylaştırır. Böylece öğrenciler sınıfta demokrasinin uygulanmasında önemli deneyimler kazanabilirler. Kuşkusuz, kurallar konulduktan sonra öğretmenin kuralları uygulamada tutarlı olması gerekir (Hollingsworth ve Hoover, 1999).

Demokratik eğitimin önemli bir boyutu da öğretmenlerle ilgilidir. Eğitim sisteminin en önemli ögesi, öğretmendir. Araç-gereç, uygun bir ortam olmasa bile nitelikli öğretmenle iyi bir eğitim sağlanabilir. Öğretmenlerin demokratik ilkeleri kendi yaşamına sindirmiş olmaları, derste bu ilkeleri öğrencilerin yaşamına dönüştürmesini kolaylaştırır.

Öğretmenin, öğrencilere bilimsel düşünce ve davranış kazandırmaya çalışması, onlara yansız olarak davranması ve onları eşit olarak görmesi demokratik eğitim açısından önemlidir. Derslerin, öğrencinin katılımını sağlayan, ezbercilikten uzak, öğrencilerin etkin oldukları ortamda sürdürmek, öğretmenlerin elindedir (Karakütük, 2001).

Okulda ve sınıfta demokrasinin ilkeleri çerçevesinde görüşler tartışılır, çoğunluğun oyu ile karar alınır. Alınan karara herkes uymak zorundadır. Tartışmaya katılanlar, herkesin düşüncelerinin değerli olduğunu bilir, kendi düşüncesini diğerlerine akıl ve mantık yolu ile kabul ettirmeye çalışır. Tartışmalarda, düşünceye düşünce ile karşı konulması temel ilkedir (Binbaşoğlu, 2000).

1.1.4. Demokrasi Eğitimi

Dünyada barış ve adaletin kurulması, uluslar ve halklar arasında karşılıklı anlayış ve hoşgörünün kurulup yaşatılması, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygının sağlanıp güçlendirilmesiyle gerçekleştirilebilir. Bu nokta, tüm uluslararası ve bölgesel belgelerde vurgulanmıştır. Temsili rejimden katılımcı sisteme doğru çevrilen demokrasiyi siyasal ve toplumsal boyutlarıyla yaşama geçirmek, olağan bir yaşam biçimine dönüştürmek ve yaşatmak, insan haklarına saygıyı pekiştirmekle olanaklıdır. Katılımcı demokrasi, bireylerin ve halk öznelerinin kamusal karar süreçlerine etkin ve sorumlu katılımları için gerekli olan bilgi, yetenek ve davranışların öğretim ve eğitim yoluyla kazanılması ve kazandırılmasıyla gerçekleştirilebilir (Gülmez, 2001).

Eğitim ve demokrasi, anlam ve işleyiş yönünden birbirine bağlı iki kavramdır. Eğitimin demokratikleşmesi ya da eğitim sürecinin temel kurumları olan okulların demokratikleşmesi, o toplumda demokrasi kültürünün yerleşip gelişmesi ile ilgili bir sorundur (Polat, 2003).

Eğitimin önemli görevlerinden biri, demokrasi eğitimidir. Kitlelerin, seçme ve seçilme hakkını iyi ve bilinçli kullanması eğitim düzeyinin yetersizliği nedeniyle gerçekleştirilememektedir. Oy verme dışında, yurttaşın siyasal görevlerini yerine getirmesi, siyasal sorunların çözümü için belli durumlar karşısında yerinde kararlara ulaşması, eğitimin konusudur. (Karakütük, 2001).

Demirtaş'a (2008) göre okullar, çocuklara demokrasi ve insan haklarını ve bu hakları kullanmayı öğretmelidir. Bunun için öğrencilere içi boş demokrasi tanımları ve çeşitli kavramlar ezberletmek yerine, okulda demokrasinin ve insan haklarının yaşama geçirilmesine ve öğrencilerin bu kavramları yaşayarak öğrenmelerine çalışılmalıdır. Bu konuda en önemli görev okul yöneticilerine ve öğretmenlere düşmektedir. Demokrasi ve insan hakları eğitimi verecek bu bireylerin önce kendilerine şu soruları sormaları uygun olacaktır: Ben ne kadar demokratım? İnsan hak ve özgürlükleri nelerdir? Bu hak ve özgürlükleri sadece kendim için değil herkes için istiyor ve savunuyor muyum?

Başaran, (2000) demokrasinin yaşanarak öğrenilmesinin zorunlu olduğu için ilkin ailenin, daha sonra okulların ve insanın içinde çalıştığı örgütlerin demokrasi kurallarına göre işlemesi gerektiğini belirtmektedir. Bunlar demokratik biçimde işlemediğinde, demokrasi eğitiminin gerçekleşmeyeceğini, okulda yapılan demokrasi eğitiminin yalnız başına kaldığı için de etkisizleşeceğini belirtmektedir.

Demokrasi eğitiminin etkin bir şekilde amacına ulaşması demokrasiyle özdeşleştirilen ilke ve değerlerin bireyler tarafından ne kadar iyi öğrenildiğine ve benimsendiğine bağlıdır (Yanıklar ve Elyıldırım, 2004). Bu değer ve ilkelerin en iyi şekilde öğrenilip benimsenmesi yaşantıya dayalı eğitimle mümkün olacaktır.

1.1.4.1 Demokrasi Eğitiminin Yasal Çerçevesi

Ülkemiz açısından, bütün eğitim kurumlarındaki öğrencilere kazandırılması gereken demokratik değerlerin kaynakları ve çerçevesine bir göz atmak gerekirse, bu çerçevenin yasal ve formel yapısını şu şekilde belirtmek mümkündür: 1982 Anayasası'nın başlangıç bölümünde özellikle "hürriyetçi demokrasinin bütün icaplarıyla kabul edilerek demokrasiye âşık Türk evlatlarının vatan ve millet sevgisine tevdi olunur" denmektedir. 1973 tarihli Milli Eğitim Kanunu'nun 11. Maddesi Demokrasi Eğitimi İlkesini ortaya koymakta, güçlü ve istikrarlı hür ve demokratik bir toplum düzeninin gerçekleşmesi için yurttaşların demokrasi bilincine sahip olmasından söz etmektedir. Aynı kanun, Türk milletinin fertlerini, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş hür bilimsel düşünce, geniş bir dünya görüşüne sahip fertler olarak yetiştirmeyi öngörmektedir (Büyükkaragöz, 1998).

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu, "Öğrencileri hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı vatandaşlar olarak yetiştirmeyi" öngörmüştür (2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu, md. 4/5).

1983 tarihli İlkokul, Ortaokul, Lise ve Dengi Okullar Eğitici Çalışmalar Yönetmeliği'nin 5. Maddesinde yer alan amaçlar arasında, kendi görüşlerini

başkalarına aktarabilme, farklı görüş, anlayış ve çalışmalarını hoşgörü ile karşılayabilme vb. amaçlara yer vermektedir. Aynı yönetmeliğin 67. Maddesi, İnsan Hakları Haftasının düzenlenmesini, insanlar arasında sevgi ve dostluk duygusunu geliştirmek, barışın takviyesini sağlamak, bu amaçla kurulmuş Milletlerarası kuruluşları tanıtmak üzere okullarımızda “İnsan Hakları Haftası düzenlenir” ifadesi ile belirtmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı Okul – Aile Birliği Yönetmeliğinin 38. Maddesi genel olarak okul-aile birliğinin uğraşabileceği konuları şöyle sıralamıştır: “Ailede, okulda ve çevrede çocukların iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamak. Çocukların kendilerine hâkim olmayı öğrenebileceklerini onlara telkin etmek. Her fırsattan faydalanılarak öğrencilerin millet, vatan ve insanlık sevgilerini dayanışma ve pekiştirmede işbirliği yapmak. Ailede, okulda ve çevrede görülen, duyulan olaylar, dürüstlük, teşebbüs, sorumluluk, düzensizlik konuları üzerinde konuşmalar yapmak, çocukların başarılarını ana-babalara göstermek vb.” (MEB, Okul – Aile Birliği Yönetmeliği, Karar sayısı: 100, Karar Tarihi: 30.06.1985).

Lise ve Ortaokullar yönetmeliğinin 57/G maddesi, öğretmenlerin öğrencilerini kişisel çalışmalara yöneltmek için çevrede, okulda düzenlenecek sosyal faaliyetlerden faydalanmalarını, bütün öğretmenlerin elbirliğiyle yaratıp, yaşatacakları çalışma havasından yararlanmalarını öngörmektedir (MEB, Lise ve Ortaokullar Yönetmeliği, Milli Eğitimle İlgili Yönetmelikler, Cilt: 3, İstanbul. 1982, s. 997).

Aynı yönetmeliğin 82. Maddesi, “Okul müdürü, müdür yardımcıları ve öğretmenleri gerek derslerde, gerekse okulun genel hayatı içinde öğrencinin kişisel gelişmesine imkânlar hazırlamak, toplumsal eğitimlerini, yurt ve yardımseverlik duygularını güçlendirmek, ulusal ve toplumsal havanın gerektirdiği işbölümü ve benzerliği, alıştırmaya ve boş zamanları iyi kullanmalarını öğretmek için tedbirleri almakla” yükümlü kılmıştır.

Öğrencilerin demokratik tutum ve davranışlar kazanmasında, ders dışı eğitici kol çalışmalarının çok önemli bir yeri vardır. Ders dışı faaliyetler, dersler dışında, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları, isteyerek katıldıkları eğitim hedefleri doğrultusunda, öğretmenin rehberliğinde yapılan planlı, programlı çalışmalardır (Öğretmen

Dünyası, 1986). Ders dışı faaliyetler, toplantılar, temsiller, geziler, sportif faaliyetler, yayın çalışmaları, okul öğrenci teşkilatları çalışmaları olarak gruplanabilir.

1.1.4.2. Okul ve Demokrasi

Gençlerin ailede kazandığı demokratik değerleri geliştirebilecek en önemli kurumlardan birisi de okuldur. Ülkemizde okul kademeleri, 8 yıllık temel eğitim ve 4 yıllık orta öğretimden (genel ve mesleki liselerden) meydana gelmektedir. Ayrıca 2 ila 4 yıl ile 4 yıldan fazla eğitim veren ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimi yaptıran yükseköğretim kurumları da mevcuttur (Büyükkaragöz, 1990).

Demokrasi için eğitim çok önemli bir yere sahiptir. Demokrasi, eğitimi demokratik bir toplum oluşturmanın koşulu olarak görmektedir. Çünkü eğitim sadece bireyin değil uzun vadede toplumun da etkilendiği bir süreçtir. Dolayısıyla, demokrasiyi benimseyecek ve devam ettirip ileriki kuşaklara aktarabilecek bireylerin yetiştirilmesi ancak eğitim yolu ile mümkün olmaktadır (Yeşil, 2002).

Eğitim sistemlerinde öğrenmelerin gerçekleştiği en etkin ve canlı yerler eğitim kurumlarıdır. Devletin ve toplumun bekası için gelecek kuşaklara istendik bilgi, beceri ve davranışların kazandırılması gerekir. Her sistem kendini kabul ettirmek ve gelecek kuşaklara sağlam temellerde aktarılmak ister. Demokratik sistemler de bunu gerektirirken, aynı zamanda sistem içinde yaşayan bireylerin bütün yönleriyle gelişimlerini de öngörmektedir (Tanırlı, 2007).

Dewey'e göre demokrasilerde okulların görevi, çocuğu içinde doğduğu sosyal grubun kısıtlamalarından ve ekonomik eşitsizliklerinden korumak ve ona gelişme fırsatı vermektir. Bu, eğitimde fırsat ve imkân eşitliğinin yaratılması demektir. Demokrasinin gereği olarak çocuğun önderlik yapmak kadar başkalarına uymak için de eğitilmesi gerektiğine inanan Dewey, demokrasinin, azınlığın çoğunluğun iradesine uyması demek olduğunu belirtir (Bal, 1991).

1.1.5. Okul Meclisleri

İlköğretim okullarındaki çocuklar, davranışlarını ve refahlarını doğrudan etkileyen etkinliklerin planlanmasına katılmalıdır. Öğrenciler için düşüncelerini dile getirmenin en etkili yollarından biri öğrenci meclisi ya da bazı öğrenci yönetim biçimleridir. Fikirlerini ifade etme şansı ve liderlik fırsatı verilen aktif öğrenciler okul yaşantısına yapıcı katkılar sağlayabilir ve okul yıllarından zevk alabilirler (Gainor, 2001).

Ravitch (1991), demokrasinin öğretilmesinde etkili bir yol olarak gördüğü okul meclisleri ile ilgili şu önerileri getirmektedir: Okul meclisleri her sınıftan bir temsilci seçilerek oluşturulmalıdır. Toplantılar düzenli şekilde, belki haftalık olarak yapılmalıdır. Her ay tüm öğrencilere rapor verilmelidir. Okul meclisi öğrenci etkinliklerinden sorumlu olmalıdır. Temsilciler, yöneticiler ile öğrencileri ilgilendiren meselelerde düzenli toplantılar yapmalı ve tartışmalıdır.

Eğitim için demokrasi, demokrasi için de eğitim kaçınılmazdır. İyi haber ise her ikisi birlikte gelişmektedir. Okul meclisleri gibi demokratik yapılar demokratik olmayan bir iklimde gelişemez ama okul meclislerinin bulunması iklimin demokratik olmasına yardım eder. Süreç bir yönü diğerini besleyen erdemli bir çemberdir (Trafford, 2003).

1.1.6. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi

1.1.6.1. Projenin Amacı

Bireylere demokrasi bilinci aşılabilmesi için okullara ve yönetimlere büyük roller düşmektedir. Burada en büyük rolü anaokulundan, üniversiteye kadar uzanan, bireylerin hayatlarının büyük bir bölümünü oluşturan okullar oynamaktadır. 2004 yılında uygulanmaya başlanılan Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi ile demokrasi eğitimi okullarda aktif bir şekilde işlenmektedir.

Demokrasi eğitimi ve okul meclisi projesi ile cumhuriyetimizin demokrasi ile güçlendirilmesi, öğrencilerimizde yerleşik bir demokrasi kültürünün oluşturulması hoşgörü ve çoğulculuk bilincinin geliştirilmesi, kendi kültürünü özümsemiş, milli ve manevi değerlere bağlı, evrensel değerleri benimseyen nesillerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Öğrencilere seçme, seçilme ve oy kullanma kültürünün kazandırılması, katılımcı olma, iletişim kurabilme, demokratik liderliği benimseyebilme ve kamuoyu oluşturabilme becerilerinin kazandırılması hedeflenmektedir (DEOM yönergesi, 2004).

1.1.6.2. Projenin Stratejisi

Projede belirlenen amaçlarını sağlayabilmek için 3 (üç) ayrı meclis biçimindeki yönetim birimi oluşturulacaktır. Bu yönetim birimleri; demokratik ortamda, seçme seçilme hakkı, oy kullanma bilinci ve kültürü ilkelerini barındıran yöntemlerle iş ve işlemleri yerine getirecektir. Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Millî Eğitim Bakanlığı projenin uygulanması için gerekli kaynak ve ortamları sağlayacak, gözlemci olarak da yer alacak ve denetleyecektir.

Projenin ortaya çıkardığı üç ayrı meclis biçimi;

1. Türkiye Öğrenci Meclisi
2. İl Öğrenci Meclisi
3. Okul Öğrenci Meclisi'dir.

Proje, Türkiye'de her okulda "Okul Öğrenci Meclisleri"nin oluşturulması ile başlayacaktır. Okul Öğrenci Meclisleri yeteri kadar temsilciden oluşacak ve her okul meclisi, öğrenciler tarafından seçilen başkan tarafından yönetilip temsil edilecektir. Bu başkan, bir üst yönetim birimi olan "İl Öğrenci Meclisi" nde okulunu temsil edecektir. İl Öğrenci Meclisi de kendi içinde bir başkan seçerek Millî Egemenlik Haftası içinde belirlenen bir günde yapılacak "Türkiye Öğrenci Meclisi" toplantısında ilindeki tüm öğrencileri temsil edecektir.

Tüm seçim ve temsil işlemleri; demokratik ortamda, seçme seçilme ve oy kullanma bilinci ve kültürünün oluşturulması ilkeleri çerçevesinde yerine getirilecektir. Toplantılarda alınan kararlar tavsiye niteliğinde kararlar olacaktır (DEOM yönergesi, 2004).

1.1.6.3. Uygulama İlkeleri

Demokrasi ve Okul Meclisleri uygulamasında insan hak ve hürriyetlerinin vazgeçilmezliğini ve devredilemezliğini, ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü temel kabul etme, bireysel, toplumsal, insanî değerlere önem verme, başkalarının hak ve hürriyetlerine saygı duyma, insanlara eşit ve adil davranma ilkeleri göz önünde bulundurulur. Bunların yanı sıra, bireysel farklılıkları ve ortak hukuk kurallarının gerekliliğini kabul etme, toplumsal gelişmelere duyarlı olma, barış içerisinde çözümler üretme, kendi kültürünü bilme, benimseme; farklı kültürleri tanıma ve onlara hoşgörü ile yaklaşma ilkeleri benimsenmelidir. Eşitlik ilkesine önem verme ve uygulama, demokratik ilkeleri benimseme ve içerisinde bulunduğu ortamlarda uygulama, her türlü ön yargı ve ayrımcılıktan uzak bir anlayış geliştirme ilkeleri de dikkate alınmalıdır (DEOM yönergesi, 2004).

1.1.6.4. Projenin Hazırlık ve Uygulama Dönemindeki Faaliyetler

Projede hedeflenen amaçlara ulaşabilmek için hem Türkiye Büyük Millet Meclisi hem de Millî Eğitim Bakanlığı Merkez ve Taşra Teşkilâtlarında önceden belirlenen bazı faaliyetler gerçekleştirilecektir. Bunlar; Millî Eğitim Bakanlığı tarafından gerek müfredata yansıtılarak, gerekirse ders dışı etkinliklerle esaslı bir demokrasi eğitimi verilecektir. Tüm seçim işlemleri, öğretmenler tarafından oluşturulacak sandık kurulları tarafından yapılacak, gerekirse seçimle ilgili kurumlardan destek alınacaktır. Seçim kurulları, ortamının oluşturulmasına yönelik her türlü zemini hazırlayacaktır. “Meclis TV” tarafından; bilgilendirme, toplantı, propaganda ve seçim aşamalarına yönelik haber ve yayınlar yapılacaktır. Türkiye

Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi Tüzüğü” ve Türkiye Öğrenci Meclisi, İl Öğrenci Meclisi ile Okul Öğrenci Meclisi seçimlerine yönelik “Seçim Usul ve Esasları” başlıklı yayımlar hazırlatılıp çoğaltılarak Millî Eğitim Bakanlığı ile eşgüdüm içinde dağıtılacaktır. Tüm çalışmalara yönelik gerekli eşgüdüm ve plânlama Yüksek Seçim Kurulu ile Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca yapılacaktır. Demokrasi eğitimi konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin birikim ve potansiyelinden yararlanılması için gerekli çalışmalar yapılacaktır. Bu kapsamda milletvekilleri kendi seçim bölgelerinde yapılacak seçim işlemlerinde gözlemci olarak yer alacaktır.

Okul düzeyindeki çalışmalarda okullar, ilçe düzeyindeki çalışmalarda İlçe Millî Eğitim Müdürlükleri, İl düzeyindeki çalışmalarda İl Millî Eğitim Müdürlükleri, genelde ise Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Millî Eğitim Bakanlığı katılımcı ve gözlemci konumunda olacaktır.

Gözlemciler; meclislerin kararlarına, toplantı şekillerine, üyelerine ve yönetim birimlerinin oluşması gibi her türlü faaliyette karar ya da oy hakkı gibi haklara sahip olmayacak ancak lojistik destek verecek; aynı zamanda çalışmalarını denetleyecektir.

Okul Öğrenci Meclisi ile İl Öğrenci Meclisinin toplanması, meclislerin kararları çerçevesinde olacaktır. Ancak toplantı sayısı bir takvim yılında 2 (iki)’den az olmayacaktır.

Türkiye Öğrenci Meclisi, 81 ilden katılan “İl Öğrenci Meclis”lerinin başkanlarının katılımı ile Türkiye Büyük Millet Meclisinde toplanacaktır. Toplantı sabah ve öğleden sonra olmak üzere iki oturumda yapılacaktır. Sabah oturumunu Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı yönetecektir. Burada Başkanlık Divanı ve Türkiye Öğrenci Meclisi Başkanı belirlenecek, mazbatalar hazırlanacak ve dağıtılacaktır. Öğleden sonraki oturumu Türkiye Öğrenci Meclisi Başkanı yönetecektir.

Türkiye Öğrenci Meclisi’nin yıllık toplantısında, illerdeki demokrasi eğitiminin değerlendirmesi mutlaka yapılacaktır.

Türkiye Öğrenci Meclisi toplantısı senede bir kez ve Millî Egemenlik Haftası’nda yapılacaktır (DEOM yönergesi, 2004).

1.1.6.5. Projenin Aşamaları

Proje, pilot uygulama ile başlayacaktır. Pilot uygulamada alınan dersler ve tecrübeler pilot uygulamanın sonunda yapılacak proje uygulaması aşamasında birleştirilecek ve muhtemel eksiklikler en aza indirilmeye çalışılacaktır.

Pilot uygulama, ilköğretim ile tür ve alan farkı gözetmeksizin tüm orta öğretim 2. kademe okulları (liseler) arasında belirli sayıda okulun tespit edilmesiyle başlayacaktır. Daha sonra da kademeli olarak ilköğretim ile tüm orta öğretim 2. kademe okulları (liseler) ile ilköğretim okullarına yaygınlaştırılacak ve uygulanacaktır (DEOM yönergesi, 2004).

1.1.6.6. Proje Takvimi

Okul, İl ve Türkiye Öğrenci Meclisi üye ve başkanlarının seçimi, toplanması ve diğer faaliyetler, Türkiye Öğrenci Meclis'lerinin Millî Egemenlik Haftası'nda yapılacak olan toplantısına yetişecek şekilde Millî Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenip Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Yüksek Seçim Kurulunun bilgisine sunulacaktır (DEOM yönergesi, 2004).

İlköğretim kurumlarının ve okulda oluşturulan okul meclislerinin de kurumsal bir örgüt kültürleri vardır. Bu kültür, demokrasi kültürüyle benzeşiklik gösterse de kendisine özgü boyut ve özellikleri de vardır. Yönetici, öğretmen ve meclislerde görevli öğrencilerin sahip oldukları bu rol ve görevler farklı bir yönetim ve demokrasi algısının oluşmasını sağlamaktadır. Bu algının temellerinde, görevde tarafsızlık, ciddiyet, iyi iletişim kurma, güvenilirlik düşüncesinin yattığı söylenebilir. İşte demokratik yönetim algısının araştırılması bu boyutta önem arz etmektedir.

Bu çalışmada, öncelikle ilköğretim okulları yönetici, öğretmen ve öğrenci temsilcilerinin demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesine ilişkin algıları, araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın amacı, Van iline bağlı ilköğretim okullarında yürütülmekte olan “Okul Meclisleri” projesi kapsamında okul yöneticilerinin, öğretmenlerin ve seçilmiş olan temsilci öğrencilerin algılarını belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

1. İlköğretim okullarında görev yapan ve okul meclisleri projesinin uygulama aşamasında görev alan yöneticilerin, okul meclisleri projesi konusundaki algıları nelerdir?
2. İlköğretim okullarında görev yapan ve okul meclisleri projesinin uygulama aşamasında görev alan öğretmenlerin, okul meclisleri projesi konusundaki algıları nelerdir?
3. İlköğretim okullarında okuyan ve demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesi dâhilinde seçilen temsilci öğrencilerin, projenin genel boyutuna ve uygulanmasına yönelik algıları nelerdir?

Ayrıca yönetici, öğretmen ve öğrencilerin görüşleri doğrultusunda Milli Eğitim Bakanlığına projenin zayıf ve güçlü yanlarının ortaya konulması konusunda dönüt vermek ve demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesinin geliştirilmesi ve iyileştirilmesine katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

1.3. Önem

Günümüz dünyasının, bilim ve teknolojiadaki sınır tanımaz gelişmeleri, karmaşıklaşan ilişkiler, çıkan ya da çıkabilecek olan problemler karşısında toplumların eğitime yüklediği misyonun giderek önemini arttırmakta ve buna paralel olarak toplumu oluşturan bireylerin de eğitimden beklentileri aynı ölçüde artmaktadır. Öğrencilere küçük yaşlardan itibaren demokrasi eğitimi verilerek demokratik davranışlar kazanmaları beklenmektedir.

Demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesinin demokrasi eğitimine katkısını, projenin uygulama aşamasındaki olumlu ve olumsuz durumları, projenin işleyişini ve başarısını en iyi değerlendirecek olan öğretmenler ve proje dâhilinde seçilen öğrencilerdir. Bu araştırmayla yöneticilerin, öğretmenlerin ve okul temsilcisi öğrencilerin demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesinin eğitime katkıları, uygulama aşamasındaki olumlu ve olumsuz durumları, projenin işleyişi ve başarısı hakkındaki görüşleri ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Ayrıca bu çalışma ile demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesini yürüten okulların bünyelerinde ne denli demokratik ortamlar oluşturdukları ve bu ortamları oluştururken karşılaştıkları güçlükleri ortaya koyarak geri dönüt sağlanılması düşünülmektedir.

1.4. Tanımlar

Demokrasi: Halk iktidarı, halk yönetimi demektir. Çok yaygın kullanılan bir özdeyişle, “demokrasi, halkın, halk tarafından, halk için yönetimidir” (Uygun, 1996).

Demokrasi Eğitimi: “Programları ve yöntemleri demokrasinin dayandığı temel ilkelere göre saptanan eğitim ve öğretim çalışmalarında, öğretmen öğrenci ilişkilerinde eğitsel etkinliklerde öğrencinin birey olarak değerine ve bütünlüğüne, birlikte çalışmaya, karşılıklı saygıya, hoşgörüye, kişiliğe değer ve önem veren eğitimidir” (Kepenekçi, 2003). “Bireylerin demokratik davranışları yaşayarak öğrenmelerini içeren bir süreçtir” (Yeşil, 2002).

Okul Öğrenci Meclisi: Şube temsilcilerinden oluşan öğrenci meclisidir (Doğan, 2008).

Proje: Değişik alanlarda önceden plan ve programa alınmış, maliyeti hesaplanmış, kurum ve kuruluşların yönetim organları tarafından onaylanmış, kısa ve uzun vadeye bağlanarak özel kurum veya devlet adına gerçekleştirilmesi kabul edilmiş bilimsel çalışma tasarısıdır (www.sozluk.bilgiportal.com).

BÖLÜM II

2. YÖNTEM

Bu bölümde; yöntem ile ilgili olarak, araştırma modeli, evren ve örneklem grubu hakkında bilgi verilmiş, verilerin nasıl toplandığı ve analiz edildiği açıklanmıştır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden, görüşme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma, demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesinin ne derece uygulanabildiğini, uygulama sırasında karşılaşılan durumlar ve projenin öğrenciler üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla görüşme modeli ile yapılmıştır.

Araştırma tarama modelinde olup, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği uygulanmıştır. Bu görüşme şeklinde, kendileriyle görüşülen kişilerin hepsine sorular aynı sırayla sorulur; ancak, kendisiyle görüşülen kişinin görüşme sırasında soruları istediği genişlikte yanıtlamasına izin verilir (Yıldırım ve Simsek, 2011).

2.2. Evren ve Örneklem

Evrenimiz Van ili olarak tespit edilmiştir. Van İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan bilgiye göre, Van Merkezinde toplam 76 ilköğretim okulunun olduğu ve bu okulların bulunduğu merkezlerin coğrafi konumlarına göre kümelenecek 5 eğitim bölgesine ayrıldığı belirtilmektedir. Ancak bu ilköğretim okullarının tümüne ulaşmak zaman ve maliyet bakımından mümkün olmadığından, Van Merkez'de bulunan bu 5 eğitim bölgesinin her birinden 3'er ilköğretim okulu seçkisiz yöntemle alınmak suretiyle çalışma grubumuz toplamda 15 ilköğretim okulu

olarak belirlenmiştir. Bu 15 okulun her birinden 1 yönetici, 1 öğretmen ve 1 öğrenci temsilcisi olmak üzere toplam 45 kişiyle görüşülmüştür. Çalışma 2010–2011 eğitim öğretim yılında sadece Van İl Merkezinden seçilen bu 15 ilköğretim okulu ile sınırlı olup, Van’a bağlı Merkez köy ve İlçe ilköğretim okulları kapsam dışı tutulmuştur.

Araştırmamızın evrenini oluşturan Van ili eğitim bölgeleri ile araştırmamıza katılan ilköğretim okullarının listesi Tablo 1’ de gösterilmiştir.

Tablo 1- Van İli Eğitim Bölgeleri ve Araştırmaya Katılan Okulların Listesi

Bölge	Okulun Adı
1. Bölge	1. Mehmetçik Selen İ.O 2. Süphan İ.O 3. Şehit J. Yrb. Yavuz Turgut İ.O
2. Bölge	1. Cumhuriyet İ.O 2. Hüsrevpaşa İ.O 3. Vakıfbank İ.O
3. Bölge	1. İrfan Baştuğ İ.O 2. Namık Kemal İ.O 3. Özgün Coşkun Haydaroğlu İ.O
4. Bölge	1. Ahmet Yesevi İ.O 2. İnönü İ.O 3. Vali Adnan Darendeliler İ.O
5. Bölge	1. Fatih Sultan Mehmet İ.O 2. İ. Hakkı Tonguç İ.O 3. Yavuz Selim İ.O

2.3. Veri Toplama Araçlarının Oluşturulması ve Verilerin Toplanması

Veri toplama için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yönetici, öğretmen ve temsilci öğrencilerle ayrı ayrı görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme formları ayrı ayrı hazırlanmış, soruların hazırlanma aşamasında ilgili mevzuat ve araştırmamıza benzer çalışmalar taranmış ve uzman görüşlerine başvurulmuştur. Eldeki soru ve verilerden bir soru havuzu oluşturulmuş ve daha sonra bu havuzdan görüşme soruları meydana getirilmiştir. Bu aşamadan sonra üniversitemizdeki uzman hocaların yardımlarıyla görüşme sorularına son şekli verilmiştir.

Görüşmenin yansız, tarafsız ve objektif olması için azami gayret gösterilmiş ve görüşme ortamları titizlikle belirlenmiştir. Hazırlanan görüşme soruları, görüşmecilere doğrudan sorulmuştur. Her bir görüşme ortalama 15 ile 20 dakika kadar sürmüştür. Görüşmelerde kayıt cihazı kullanılmış ayrıca verilen cevaplar kısaltmalar yapılarak not alma yoluyla kayıt altına alınmıştır. Ses kayıtları ve kısa notlar daha sonra düz yazıya geçirilmiştir.

Araştırmaya katılan yöneticilerin hepsi (15) erkektir. Bütün yöneticiler okul müdür yardımcılığı yapmaktadırlar. Katılımcı yöneticilerin unvan ve cinsiyetlerine göre dağılımı Tablo 2’ de gösterilmiştir.

Tablo–2 Katılımcı Yöneticilerin Unvan ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Yönetici Unvanı	Cinsiyet	
	Kadın	Erkek
Okul Müdür Yardımcısı	-	15

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 5’i kadın; 10’u erkektir. Branş bakımından 6’sı sosyal bilgiler öğretmeni; 5’i rehber öğretmen; 2’si Türkçe öğretmeni; 1’i din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni ve 1’i de sınıf öğretmenidir. Katılımcı öğretmenlerin branş ve cinsiyetlerine göre dağılımı Tablo 3’ de gösterilmiştir.

Tablo 3- Katılımcı Öğretmenlerin Branş ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Branş	Cinsiyet	
	Kadın	Erkek
Sosyal Bilgiler Öğretmeni	1	5
Sınıf Öğretmeni	-	1
Rehber Öğretmen	3	2
Türkçe Öğretmeni	1	1
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni	-	1

Araştırmaya katılan öğrencilerin 14'ü kız, 1'i erkektir. Yaş ortalamaları 13'tür. Katılımcı öğrencilerin yaş ve cinsiyetlerine göre dağılımı Tablo 4' de gösterilmiştir.

Tablo 4- Katılımcı Öğrencilerin Yaş ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Sınıf (Yaş)	Cinsiyet	
	Kız	Erkek
6. sınıf (12)	2	-
7. sınıf (13)	6	-
8. sınıf (14)	6	1

2.4. Verilerin analizi

Bu araştırmada veriler içerik analizi tekniği ile özömlenmiştir. Nitel araştırmalarda toplanan veriler betimsel ve içerik analizi olmak üzere iki şekilde özömlenmektedir. İçerik analizinde veriler; verilerin kodlanması, temaların bulunması, verilerin kodlara ve temalara göre organize edilmesi ve bulguların yorumlanması şeklinde dört aşamada analiz edilmektedir (Yıldırım ve Simsek, 2011).

2010–2011 eğitim öğretim yılı Van İli ilköğretim okulları yönetici, öğretmen ve öğrencilerinin demokrasi ve okul meclisleri projesine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla seçkisiz yöntemle önceden belirlenen okullara gidilmiş, ilgili yönetici, öğretmen ve temsilci öğrenciler ile uygun ortamlarda görüşmeler yapılmıştır.

2.4.1. Verilerin kodlanması

Bu araştırmada kodlama yapılırken yazılı hale getirilen metin birkaç kez incelenmiş ve benzer olanlar gruplandırılmıştır. Sonraki aşamada olası kodlarla ilgili tespitler yapılmıştır.

Araştırmada katılımcıların, soruları içtenlikle cevaplandırmaları için, isimleri ve görev yaptıkları okulların adları belirtilmeyip kodlanarak aslı, araştırmacıda saklı tutulmuştur. Öğrencilerin görüşlerinden birebir alıntı yapılırken şu kodlama sistemi kullanılmıştır. Ö; öğrenci, E; erkek, K; kız olduğunu ifade etmektedir. Daha sonrada öğrencinin sınıfı yanında belirtilmiştir. Örneğin, [Ö 9, K, 8. sınıf] kodu dokuzuncu, kız ve 8. sınıf öğrencisini ifade etmektedir. Öğretmenlerin görüşlerinden birebir alıntı yapılırken şu kodlama sistemi kullanılmıştır. Öğrt.; öğretmen, E; erkek, K; kadın olduğunu ifade etmektedir. Daha sonra da öğretmenin branşı yanında belirtilmiştir. Örneğin, [Öğrt. 5, E, Rehber] kodu beşinci, erkek ve Rehber öğretmeni ifade etmektedir. Yöneticilerin görüşlerinden birebir alıntı yapılırken ise şu kodlama sistemi kullanılmıştır. Y; yönetici, E; erkek, K; kadın olduğunu ifade etmektedir.

2.4.2. Temaların bulunması

Görüşmeler tamamlandıktan sonra, görüşme formlarındaki veriler sistematik olarak kodlanmıştır. Temaların bulunması için önce kodlar bir araya getirilmiş, kodlar arasındaki ortak yönler belirlenmiş ve incelenmiştir.

2.4.3. Verilerin organize edilmesi ve tanımlanması

Daha önceki aşamada ortak temalar oluşturulduktan sonra bu aşamada yorumsuz bir şekilde görüşmelerde ortaya konulan düşüncelere yer verilmiştir. Yönetici, öğretmen ve öğrencilerin demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesinin işleniş, uygulanış aşamalarına yönelik görüşleri, anlaşılır bir biçimde sunulmuştur.

Araştırmacının bu aşamada, mümkün olduğu ölçüde tanımlayıcı ve elde edilen bulguları ilk elden okuyucuya sunması önemlidir. Bu aşamada araştırmacı kendi görüş ve yorumlarına yer vermez ve toplanan bilgileri işlenmiş bir biçimde okuyucuya sunar. Verilerin organize edilmesi sürecinde ortaya çıkan temaların sunumunda tablo, grafik ve şekiller kullanılabilir (Yıldırım ve Simsek,2011). Araştırmada verilerin sunumu bölümü, bu amaca hizmet edecek biçimde çizelge halinde şekillendirilmiş ve sayısal verilerle desteklenmiştir.

2.4.4. Bulguların yorumlanması

Bu aşamada araştırmada ortaya konulan görüşlerden bir takım bulgular ortaya çıkarılmış ve bu bulgular yorumlanmıştır. Araştırmanın bu aşamasında araştırmacı topladığı verilere anlam kazandırmak ve bulgular arasındaki ilişkileri açıklamak, neden-sonuç ilişkileri kurmak, bulgulardan birtakım sonuçlar çıkarmak ve elde edilen sonuçların önemine ilişkin açıklamalar yapmak zorundadır (Yıldırım ve Simsek, 2011).

BÖLÜM III

3. BULGULAR, YORUM ve TARTIŞMA

Bu bölümde katılımcılara yöneltilen soruların verileri ve analizleri yer almaktadır. Verileri yöneticiler, öğretmenler ve öğrencilerin vermiş olduğu yanıtlar oluşturmaktadır. Çalışma 3 kısımda incelenmiştir. Öncelikle yöneticilerin, ardından öğretmenlerin sonrasında öğrencilerin verileri analiz edilmiştir.

3.1. Yöneticilerin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesine Yönelik Algıları

Yöneticilere 7 adet soru yöneltilmiştir. Yöneticilerin verdikleri cevaplar başlıklar altında değerlendirilmiş ve ilgili tablolar oluşturularak cevapların yüzde ve frekansları alınmıştır. Verilerin analizinde frekans, yüzdelik ve değer gibi sayısal değerlerden yararlanılmıştır.

Yöneticilerin DEOM projesinde görev alan öğretmenlerle ilgili görüşleri Tablo 5' de gösterilmiştir.

Tablo 5- Projede Görev Alan Öğretmenler

Kod (Projede görev alan öğretmenler)	Frekans (N)	%	Geçerli %	Kümülatif %
Sosyal bilgiler öğretmeni, sınıf öğretmeni, rehber öğretmen	4	26,7	26,7	26,7
Rehber öğretmen, seçim kurulu öğretmenleri	4	26,7	26,7	53,3
Öğretmenler kurulunda belirlenen gönüllü öğretmenler	6	40,0	40,0	93,3
Sadece rehber öğretmen	1	6,7	6,7	100,0
Toplam	15	100,0	100,0	

Tablo 5' e göre projede görev alan öğretmenlerin çoğunluğunu 'öğretmenler kurulunda belirlenen gönüllü öğretmenler' [n=6] oluşturmaktadır. 'Sosyal bilgiler, sınıf ve rehber öğretmenlerden [n=4] oluşan öğretmen grubu ile 'rehber öğretmen ve seçim kurulu öğretmenlerinden [n=4] oluşan öğretmen grubu aynı oranda olup çoğunluk sıralamasında ikinci sırada yer almaktadır. Projede sadece 'rehber öğretmenin [n=1] görev yaptığı bir okul mevcuttur.

Aşağıda bu konuyla ilgili yöneticilerin görüşlerine yer verilmiştir.

- *Rehber öğretmenimiz genelde kendisi bizzat her şey ile ilgilendi. Onun haricinde öğretmen görevlendirilmedi. Seçim günü bir de nöbetçi öğretmenler ona yardımcı olmuşlardı. Sosyal bilgiler öğretmenimiz görev almadı. (Y 8, E).*
- *Başta sosyal bilgiler öğretmenimiz çünkü bu daha çok birebir sosyal bilgiler ile iç içe olduğu ve kendisi demokrasi ve insan hakları kulübünün de başkanıdır, onun yanında bir sınıf bir de okul rehber öğretmenini görevlendirdik (Y 1, E).*
- *Seçimlerde ben (yönetici) vardım, rehber öğretmenimiz vardı, iki tane de öğretmen arkadaşımız görev aldı (Y 7, E).*

- *Çalışmaları sene başı öğretmenler kurulu toplantısında gönüllü olarak görev alan öğretmenlerimiz yürüttüler. (Y 15, E).*

Proje kapsamında görevlendirilecek öğretmenler DEOM proje yönetmeliğine göre; *“Her seçim çevresinde bir Okul Seçim Kurulu oluşturulur. Okul Seçim Kurulu; öğretmenler kurulunca seçilen bir öğretmenin başkanlığında öğrencilerden seçilen iki asıl, iki yedek üyeden oluşur. Bu kurul okuldaki seçim işlerini yürütür. Sandık Kurulu veya Kurulları; öğretmenler kurulunca seçilen bir öğretmenin rehberliğinde, öğrenci kurulu veya okul onur genel kurulunda seçilen üç asıl, üç yedek öğrenciden oluşur”* şeklindedir. Örneklemimizdeki okullarda da bahsi geçen kurullar oluşturulmuş ve seçimler ilgili öğretmenlerin gözetiminde yapılmıştır. Bu durum Doğan’ın (2008) DEOM projesinin okullarda yürütülmesinde daha çok okul yönetiminin görevlendirdiği öğretmenler etkili olmaktadır bulgusuyla örtüşmektedir. Ayrıca seçim ve sandık kurullarında görevli öğretmenlerin yanı sıra rehber öğretmen ve sosyal bilgiler öğretmenleri de görevlendirilmişlerdir. Seçim kurulunda görev almayı gönüllülük esasına dayanarak seçimlerde tek başına görev alan rehber öğretmen de mevcuttur. Metin’in (2006) de belirttiği gibi okullarda kurulan seçim kurulları, seçim işlerinin düzenli yürütmesini sağlamaktadır.

Yöneticilerin DEOM projesi uygulama aşamasında zorluk yaşanıp yaşanmadığı ile ilgili görüşleri Tablo 6’ da gösterilmiştir.

Tablo 6- Uygulamada Zorluk Yaşanıp Yaşanmadığı ile İlgili Görüşleri

Kod (Uygulamada zorluk yaşanıp yaşanmadığı)	Frekans (N)	%	Geçerli %	Kümülatif %
Zorlukla karşılaşılmadı	11	73,3	73,3	73,3
1. kademenin oy kullanmasında sıkıntı yaşandı	1	6,7	6,7	80,0
Kimse aday olmak istemedi	1	6,7	6,7	86,7
Adaylar arasında, sınıflar arasında gruplaşmalar oldu	1	6,7	6,7	93,3
Çok aday vardı, oyları sayarken zorlandık	1	6,7	6,7	100,0
Toplam	15	100,0	100,0	

Tablo 6' ya göre yöneticilerin büyük çoğunluğu 'zorlukla karşılaşılmadı' [n=11] şeklinde açıklamalarda bulunmuşlardır. '1. kademenin oy kullanmasında sıkıntı yaşandı', 'kimse aday olmak istemedi', 'adaylar arasında, sınıflar arasında gruplaşmalar oldu', çok aday vardı oyları sayarken zorlandık' [n=1] şeklinde açıklamalar da birer tane olmakla birlikte mevcuttur.

Aşağıda bu konuyla ilgili yöneticilerin görüşlerine yer verilmiştir.

- *Çok adayımız vardı. Aday olmak isteyenler biz pusula hazırladıktan sonra bile 'bende aday olmak istiyorum, bende meclis başkanı olmak için adaylığımı koymak istiyorum' diyerek gelenler oldu. O şekilde bir problem yaşandı diyebilirim. (Y 11, E).*
- *Öğrencilere propaganda hakkı verdik, tabi onlar da biraz abarttılar bu işi. Öğrenciler arasında, sınıflar arasında bir gruplaşma oldu. Tabii biz müdahale ettik. Demek ki demokrasi tam olarak oturmamış (Y 9, E).*
- *Bizim okulumuzun yapısı itibariyle pek sorun yaşamadık. Tabi bazen öğrencilerin istekleri, arzuları bizim bile sınırlarımızı aşıyor. Ciddi*

manada bir sorunla karşılaşmıyoruz ama projenin yararının çok olduğunu söyleyebilirim (Y 2, E).

- *Kimse aday olmak istemiyordu aslında bu şekilde de rekabet ortamı oluşmuyor. Sonuçta en azından ödül olmadığı için, yetki olmadığı için öğrenciler katılmıyorlar. (Y 7, E).*
- *Zorluklarla karşılaştık. Çocuklar arasından ilk defa oy kullananlar olacaktı, nasıl kullanacaklarını bilmiyorlardı. 2 ve 3. sınıflarda o sıkıntılar oldu. Çocuk oy kullanmanın ne olduğunu pek bilmiyor nasıl oy kullanacağını bilmiyor o şekilde bir sorun yaşandı (Y 13, E).*

Araştırmamıza katılan yöneticilerin büyük çoğunluğu uygulama aşamasında herhangi bir sorun yaşanmadı şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bu durum Sayın'ın (2010), Demokrasi ve Okul Meclisleri Projesi'nin okullarında sorunsuz bir şekilde, herhangi bir baskı ve yönlendirme olmadan, demokratik bir süreç içinde uygulandı bulgusuyla uyumaktadır. Öte yandan öğrencilerden kaynaklı küçük çaplı zorlukların da yaşandığı söylenebilir. Doğan'ın (2008) yapmış olduğu araştırmada, okul yönetimi ve öğretmenleri okul meclisleri projesinin okullarda uygulanmasında öğrenme sürecine ihtiyaç duymaktadır ve Metin'in (2006) MEB proje ile ilgili yeterli açıklama yapmadığı için projenin yürütülmesinde sorunlar çıkmaktadır bulguları ile örtüşmemektedir. Bu durumun araştırmanın evreni ve grubun özelliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Kıncal ve Uygun'a (2006) göre de okullarda projenin uygulamasına ilişkin bazı sorunlar vardır. Ancak bu sorunlar üstesinden gelinemeyecek nitelikte değildir.

Yöneticilerin DEOM projesinin amacına hizmet edip etmediği ile ilgili görüşleri Tablo 7' de gösterilmiştir.

Tablo 7- Projenin Amacına Hizmet Edip Etmediği ile İlgili Görüşleri

Kod (Projenin amacına hizmet edip etmediği ile ilgili görüşleri)	Frekans (N)	%	Geçerli %	Kümülatif %
Ciddiyetle yapılırsa ediyor	11	73,3	73,3	73,3
Çocuklar en azından seçim havasını yaşıyor	1	6,7	6,7	80,0
Sadece seçim havası yaratılıyor, demokrasi adına başka bir şey yapılmıyor	3	20,0	20,0	100,0
Toplam	15	100,0	100,0	

Tablo 7' ye göre yöneticilerin büyük bir kısmı projenin amacına hizmet etmesi ile ilgili 'ciddiyetle yapılırsa ediyor' [n=11] şeklinde açıklamada bulunmuşlardır. İkinci sırada 'sadece seçim havası yaratılıyor, demokrasi adına başka bir şey yapılmıyor' [n=3] şeklinde açıklamada bulunanlar yer almaktadır. Son olarak 'çocuklar en azından seçim havasını yaşıyor' [n=1] şeklinde açıklama yapan sadece bir adet yönetici mevcuttur.

Aşağıda bu konuyla ilgili yöneticilerin görüşlerine yer verilmiştir.

- *Tabi proje amacına hizmet ediyor. Zira bizim seçilen ve sınıf temsilcileri öğrencilerimiz özellikle sınıfta ya da bizim okulumuzda ya da okulumuzun dışında okulumuzun bulunduğu bu sosyal çevrede eksiklikler, aksaklıklar varsa çözüm yolu önerileri getiriyorlar. Beraber değerlendiriyoruz (Y 2, E).*
- *Çocuklar en azından demokratik bir ortamda temsilci seçimi yapıyorlar, seçime katılıyorlar. Oy kullanabilmek, oy kullanırken gizliliğin önemi, oy sayımındaki açıklık en azından çocuklara bir seçim havasını yaşattıyor. Tabi seçimden önce bir propaganda dönemi veriyoruz, çocuklar kendilerini tanıtıyorlar tam bir demokratik ortam yaratılıyor (Y 4, E).*

- *Yapılanlar lafta, sözde kalmasa iyi olur. Seçim bitti, bittikten sonra il temsilcisi görevli öğretmenle beraber Ankara'ya gidiyor ama bunun haricinde seçim bittikten sonra her şey bitiyor. (Y 10, E).*
- *Çocukların önünde SBS gibi bir sınav sistemi olduğu için çocuklar diğer alanlarda da olduğu gibi bu alanda da tam istedikleri gibi kendilerini veremiyorlar. O yüzden çok da benim düşündüğüm şekilde geçmiyor seçimler. Ama genelde çocuklarda bir heyecan var bir seçim havası var. O seçim havasına giriyorlar (Y 15, E).*

DEOM projesinin öğrencilere demokrasi bilinci kazandırmadaki rolü önemlidir. Okulların projeyi ciddiyetle uygulaması projenin kazanımlarının verilmesi açısından büyük önem arz etmektedir. Örneklemimizdeki okul yöneticilerinin görüşlerinden de yola çıkarak projenin amacına hizmet etmesi için okullarda ciddiyetle uygulanması gerekmektedir. Projenin amacının öğrencilerin demokrasiyi yaşayarak öğrenmesi olduğundan okullarda oluşturulan seçim havası genel anlamda yakalanmaktadır. Bu durum Biçer' in (2007) DEOM projesi ile seçme seçilme ve oy kültürünün kazandırıldığı bulgusu ve Metin'in (2006) DEOM projesinin öğrencilerde demokrasi bilincini kalıcı hale getirmek için uygun bir uygulama olduğu bulguları ile uyuşmaktadır.

Yöneticilerin DEOM projesinin öğrencilerde meydana getirdiği davranış değişiklikleri ile ilgili görüşleri Tablo 8' de gösterilmiştir.

Tablo 8- Öğrencilerde Meydana Gelen Davranış Değişiklikleri

Kod (Öğrencilerde meydana gelen davranış değişiklikleri)	Frekans (N)	%	Geçerli %	Kümülatif %
Seçimleri, oy kullanmayı öğrendiler	4	26,7	26,7	26,7
Temsilci ve temsilci adaylarında değişiklik var, diğer öğrencilerde bir değişiklik yok	8	53,3	53,3	80,0
Hiçbir değişiklik yok	2	13,3	13,3	93,3
Çocuklar zaten bilinçli	1	6,7	6,7	100,0
Toplam	15	100,0	100,0	

Tablo 8' e göre yöneticilerin büyük bir çoğunluğu 'temsilci ve temsilci adaylarında değişiklik var, diğer öğrencilerde bir değişiklik yok' [n=8] şeklinde açıklama yapmışlardır. Yöneticiler arasında verilen ikinci çoğunluktaki cevap ise 'tüm öğrenciler seçimleri, oy kullanmayı öğrendiler' [n=4] şeklindedir. Örneklemimizdeki geri kalan cevapları ise 'hiçbir değişiklik yok' [n=2] ve 'çocuklar zaten bilinçli' [n=1] açıklamaları oluşturmaktadır.

Aşağıda bu konuyla ilgili yöneticilerin görüşlerine yer verilmiştir.

- *Özellikle temsilci olarak seçilen, birinci gelen öğrencide sanki bir kariyer sahibi olmuş gibi bir tavır vardı. Konuşmasında olsun, hal ve hareketlerinde olsun, giyiminde olsun çok ciddi bir şekilde değişme gördüm. Kendisine güveni de geldi diyebilirim (Y 3, E).*
- *Başkanımızda davranış değişikliği oldu çok efendi, çalışkan, dürüst bir başkan. Okulumuzda seçim havasının yaşandığını ve öğrencilerin nasıl birer seçmen olunacağını öğrenmiş olduklarını söyleyebilirim (Y 5, E).*
- *Pek olmadı. Yine aynı tas aynı hamam (Y 12, E).*
- *Zaten çocuklar bu işin bilincindeydi. Çocuklara biraz daha özgüven kazandırıyor bu seçimler. Toplumda tanınıyor, daha önce belki bütün*

öğrenciler tarafından tanınmayan öğrenciler, bir anda bütün öğrenciler tarafından tanınır hale geliyorlar. Dolayısıyla bu da onlara mutluluk veriyor (Y 15, E).

DEOM projesinin amacı “Cumhuriyetimizin demokrasi ile güçlendirilmesi; öğrencilerimizde yerleşik bir demokrasi kültürünün oluşturulması, hoş görü ve çoğulculuk bilincinin geliştirilmesi, kendi kültürünü özümsemiş, millî ve manevî değerlere bağlı, evrensel değerleri benimseyen nesillerin yetiştirilmesidir. Bunun yanı sıra öğrencilere seçme, seçilme ve oy kullanma kültürünün kazandırılması; katılımcı olma, iletişim kurabilme, demokratik liderliği benimseyebilme ve kamuoyu oluşturabilme becerilerinin kazandırılmasıdır.” Bu bakımdan öğrencilerde gözle görülür şekilde bir davranış değişikliğinin olması beklenemez. En fazla davranış değişikliğinin temsilci ve temsilci adaylarında olması beklenir ki genele bakıldığında bu yönde bir davranış değişikliği büyük oranda gözlenmiştir. Sayın’ın (2010) DEOM projesinin genel olarak uzlaşmaya dayalı bir kültür oluşturulmasına katkı sağlamakta olduğu ve Özdemir’in (2009) DEOM projesinin öğrencilerde demokrasi kültürü oluşturmada etkili olduğu bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Yöneticilerin DEOM projesi kapsamında öğrencilerin yaptıkları propaganda çalışmalarının takibinin yapılıp yapılmadığı ile ilgili görüşleri Tablo 9’ da gösterilmiştir.

Tablo 9- Propaganda Çalışmalarının Takibi

Kod (Propaganda çalışmalarının takibi)	Frekans (N)	%	Geçerli %	Kümülatif %
Takibi yapıldı, yapabilecekleri vaatleri vermeleri söylendi	8	53,3	53,3	53,3
Serbest bırakıldılar, kendi fikirlerini sundular	6	40,0	40,0	93,3
Tanınmanın nasıl yapılacağı anlatıldı ama fikirleri serbest bırakıldı	1	6,7	6,7	100,0
Toplam	15	100,0	100,0	

Tablo 9' a göre yöneticiler büyük oranda propagandaların 'takibi yapıldı, yapabilecekleri vaatleri vermeleri söylendi' [n=8] şeklinde açıklama yapmışlardır. Yöneticilerin verdiği cevapların ikinci sırasında 'serbest bırakıldılar, kendi fikirlerini sundular' [n=6] açıklamaları yer almaktadır. Yöneticilerden sadece biri ise 'tanıtımın nasıl yapılacağı anlatıldı ama fikirleri serbest bırakıldı' [n=1] şeklinde açıklamada bulunmuştur.

Aşağıda bu konu ile ilgili yöneticilerin görüşlerine yer verilmiştir.

- *Propagandaların mutlaka takibini yaptık çünkü öğrencilerin yapacakları edebilecekleri görmemiz, gözlemlememiz hem onlar hem de bizim için son derece önemli ama ciddi bir sorunla da karşılaşmadık. Çocuklar içinde yaşamış olduğumuz bu sosyal dünyada çevresindeki olaylardan çok etkileniyorlar, bazen ölçüyü kaçırabiliyorlar, biz de o ölçüyü kaçırmamaları noktasında yapabilecekleri faaliyetlerin beklendiğinin bilinmesini istiyoruz (Y 2, E).*
- *Çocukları rahatça kalkıp konuşabilirsiniz, fikirlerinizi söyleyebilirsiniz şeklinde teşvik ettik. Propagandalarında serbest bırakıldılar, kendi fikirlerini sundular (Y 14, E).*
- *Yapılıyordu tabii. Adayların diğer arkadaşlarına kötü söz, kötü davranış yapmaması için öğretmenlerimiz, komisyonlarımız, herkes dikkat etti. Biz propaganda çalışması yaparken 'metinleri getirin biz bakalım' dedik. Onlar da çeşitli vaatlerini getirdiler. Onlara bunu eklersen daha mantıklı olur şeklinde öneriler getiriyorduk. Bizim burada okulda yaptığımız şey tamamıyla rehberlik (Y 7, E).*
- *Biz adayların hepsine yol göstericilik yaptık. Kendinizi şöyle tanıtacaksınız öğrencilere neler yapabileceğinizi şöyle anlatacaksınız şeklinde rehberlik yaptık. Bütün aday öğrencilere eşit davrandık. (Y 5, E).*

Yöneticiler büyük oranda propagandaların takibinin yapıldığını, öğrencilerin yapılabilir vaatler vermelerinin sağlandığını belirtirken, yine büyük bir çoğunluk da öğrencilerin serbest bırakıldığını ve kendi fikirlerini sunduklarını belirtmişlerdir. Bu durum Metin' in (2006) seçim öncesinde adayların tanıtılması ve propagandayla ilgili esaslara uyulmakta olduğu bulgusuyla örtüşmektedir.

Yöneticilerin DEOM projesinin öğrenciler üzerindeki etkisi ile ilgili açıklamaları incelendiğinde bütün yöneticilerin olumlu yönde görüş bildirdikleri belirlenmiştir. Proje kapsamında gerçekleştirilen etkinliklerin öğrencilere iyi yönde kazanımlar sağladığı ve bu kazanımları gerçek hayatlarında kullanabilecekleri söylenebilir. Projenin ayrıca öğrencilere demokrasi eğitimini başarılı bir şekilde verdiği, yöneticilerin proje hakkındaki olumlu açıklamalarından yola çıkarak söylenebilir. Bu durum Gömleksiz, Kan ve Cüro'nun (2010) okul öğrenci meclislerinin öğrenci-öğretmen arasında olumlu iletişim kanallarının gelişmesine katkıda bulunduğu, okul öğrenci meclisi uygulamaları ile öğrencilerin karar süreçlerine katılma fırsatlarını elde ederek, çeşitli konularda söz hakkına sahip olma ve bunu kullanma şansını elde ettikleri bulgusuyla benzerlik göstermektedir.

Yöneticilerin DEOM projesinin geliştirilmesine yönelik önerileri ile ilgili görüşleri Tablo 10' da gösterilmiştir.

Tablo 10- Yöneticilerin Projenin Geliştirilmesine Yönelik Önerileri

Kod (Projenin geliştirilmesine yönelik öneriler)	Frekans (N)	%	Geçerli %	Kümülatif %
İldeki seçim ciddiyetle yapılmalı	2	13,3	13,3	13,3
Okullardaki seçim ciddiyetle yapılmalı	5	33,3	33,3	46,7
Uygulama daha ciddiyetle yapılmalı, bunun için belirli ders saatleri ayrılabilir	1	6,7	6,7	53,3
Temsilci öğrencilik simgesellikten çıkıp belirli görev ve yetkileri olsun	3	20,0	20,0	73,3
Seçimler için okullara ödenek ayrılın	1	6,7	6,7	80,0
Öğrencilere seçim öncesi rehberlik yapılırsa daha verimli olur	1	6,7	6,7	86,7
Temsilci öğrenciler diğer öğrenci arkadaşları ile daha iyi iletişim kurarsa	1	6,7	6,7	93,3
Seçilenlere ödül verilsin	1	6,7	6,7	100,0
Toplam	15	100,0	100,0	

Tablo 10' a göre yöneticilerin büyük bir çoğunluğu 'seçimlerin ciddiyetle yapılması' [n=5] önerisini getirmektedir. Yöneticilerin önerileri arasında ikinci çoğunluğu 'temsilci öğrencilik simgesellikten çıkıp belirli yetki ve görevleri olsun' [n=3] oluşturmaktadır. Üçüncü çoğunluktaki öneri ise 'ildeki seçim ciddiyetle yapılmalı' [n=2] şeklindedir. Geri kalan öneriler 'uygulama daha ciddiyetle yapılmalı, bunun için belirli ders saatleri ayrılabilir', 'seçimler için okullara ödenek ayrılın', 'öğrencilere seçim öncesi rehberlik yapılırsa daha verimli olur', 'temsilci öğrenciler diğer öğrenci arkadaşları ile daha iyi iletişim kurarsa', 'seçilenlere ödül verilsin' [n=1] şeklinde sıralanmaktadır.

Aşağıda bu konu ile ilgili yöneticilerin görüşlerine yer verilmiştir.

- *Bu çok uzatılmamalı, sanırım bu ilk başta üç il için başlatılmıştı. Bunun ciddiyetle yapılması lazım. Zamanla rutin bir uygulama haline gelirse o zaman iş ciddiyetinden uzaklaşır (Y 1, E).*
- *Bu okullarda daha dikkatli bir şekilde yöneticiler ve öğretmenler tarafından öğrencilerimizi destekleyerek yapılmalı. Bunun tabandan başlayarak gitmesi gerek. (Y 3, E).*
- *Uygulama daha fazla aktif hale getirilebilir. Mesela milli eğitimin bize gönderdiği projeye ait genelge ile birlikte daha olumlu şeyler yapılabilir. Bu uygulamaya ders saatleri ayrıla bilinir mesela. Ders saatlerini ayırmadığı için, ders dışı etkinlik kapsamında geçtiği için işin doğrusu çok aktif bir uygulama olduğunu söyleyemeyeceğim (Y 6, E).*
- *Temsilci öğrencinin muhakkak bir yetkisinin olması gerekiyor. Toplantılara katılması lazım, toplantılarda yemek verilmesi lazım çocuğa, bir geziye veyahut da bir ödül verilmesi lazım ki bu cezbedsin. Cezbetmedikten sonra, hiçbir komisyonda görev almadıktan sonra, bir yere gitmedikten sonra bu temsilciliğin çocuklar için bir anlamı yok (Y 7, E).*
- *Öğrencilerin demokrasi bilinci kazanması açısından proje güzel ama seçimler için okullara imkân verilmeli bence. Her öğrenciye zarf lazım, bunlar da haliyle külfet. O tarz maddi sıkıntılarımız da oldu mesela. O konuda devlet bize ödenek çıkartabilir (Y 9, E).*
- *Öğrencilerin çok hayali fikirleri oluyor bunlara çözüm olarak mesela bir hafta önceden veya iki hafta önceden aday olabilecek öğrencilere seminer verilirse, gerçek dışı söylemler ettikleri vakit kişiliklerine zarar geleceği anlatılırsa bence daha etkili olur (Y 12, E).*
- *Öğrencilerin kendi arkadaşları ile iletişimleri biraz eksik, onlarla daha iyi görüşüp onların da buldukları eksikleri veya kafalarındaki planı daha iyi yansıtabilirlerse proje daha iyi yönde sonuçlar verebilir (Y 14, E).*

- *Her okuldan seçilen öğrenciler ödüllendirilse, ilden veya valilikten bu öğrencilere bir ödül verilse belki daha cazip hale getirilebilir. Ya da ilde festival şeklinde yapılırsa, festival şeklinde düzenlense çok daha amacına uygun olur. Çocuklar için temsilcilik cazip hale getirilmeli (Y 15, E).*

Yöneticilerin büyük çoğunluğu okullarda seçimlerin ciddiyetle yapılması gerektiği önerisini getirmişlerdir. Ayrıca temsilci öğrencilik simgesellikten çıkıp belirli görev ve yetkileri olsun, illerde de seçimler ciddiyetle yapılsın şeklinde önerilerde bulunmuşlardır. Bu durum Sayın'ın (2010) daha planlı ve programlı çalışılarak bilgilendirme çalışmalarının yapılması, projeye inanılması, yeterli zaman ayrılarak, mekân desteği sağlanması ve meclislerin aktif kılınması önerileri ile birebir örtüşmektedir. Kutlu ve Car'ın (2009) çalışmasında öğrencilerin okul gelişimine yön verecek kararlara katıldıkları takdirde başarılarının artacağı, alınan kararların uygulanması sırasında da içinde yer alacakları çalışmaların yapılmasını talep ettikleri görülmüştür. Doğan'ın (2008) çalışmasında da katılımcıların projenin okul içinde ve okul dışında tanıtılması ve okul ve sınıf ortamının demokrasiyi yaşatacak yerler olması gerektiğini vurgulayarak, daha etkili öğretmen-öğrenci işbirliğini önerdikleri görülmektedir.

3.2. Öğretmenlerin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesine yönelik algıları

Öğretmenlere 7 adet soru yöneltilmiştir. Öğretmenlerin verdikleri cevaplar başlıklar altında değerlendirilmiş ve ilgili tablolar oluşturularak cevapların yüzde ve frekansları alınmıştır. Verilerin analizinde frekans, yüzdelik değer gibi sayısal değerlerden yararlanılmıştır.

Öğretmenlerin DEOM projesindeki üstlendikleri görevleri ile ilgili görüşleri Tablo 11' de gösterilmiştir.

Tablo 11- Öğretmenlerin Projedeki Görevleri

Kod (Projedeki Görevleri)	Frekans (N)	%	Geçerli %	Kümülatif %
Yönlendirme, rehberlik, bilgi verme (Danışman öğretmen)	5	33,3	33,3	33,3
Gözlemcilik	1	6,7	6,7	40,0
Seçimleri koordine etmek	5	33,3	33,3	73,3
Sandık başında durmak, sayımda görev almak	4	26,7	26,7	100,0
Toplam	15	100,0	100,0	

Tablo 11' e göre öğretmenler DEOM projesi kapsamında en fazla 'yönlendirme ve rehberlik' [n=5] ile 'seçimleri koordine etmek' [n=5] görevlerini üstlenmişlerdir. Öğretmenler ikinci olarak en fazla 'sandık başında durup sayım yapmak' [n=4] görevlerini icra etmişlerdir. 'Gözlemcilik' [n=1] görevini üstlenen öğretmen sayısı ise tüm örneklem içerisinde en az orana sahiptir. Aşağıda bu konuyla ilgili öğretmenlerin görüşlerine yer verilmiştir.

- *Proje kapsamındaki görevim öğrencilere demokrasiyi kavratmak, onu yaşatmak birebir yaşayarak öğrenmelerini sağlamaktı. Biz öğrencileri yönlendirmekte görev aldık. Propagandadan önce bilgi verdik. 'Bakın çocuklar gerçek hayatta da seçimler böyle oluyor'. Onu temsili olarak göstermekti amacımız. En azından demokrasiyi içlerine sindirmeleri için çalışmalar yaptık (Öğrt. 1, K, Sosyal).*
- *Seçimleri koordine etmekte görev aldım. Bize milli eğitimden seçim takvimi gelir, o takvim doğrultusunda biz de seçim işlemlerinin sağlıklı geçirilmesi için gerekli iş ve işlemleri gerçekleştiririz. Okul seçim kurulunun kurulması, sandık kurulunun ve sınıf temsilcisinin belirlenmesi gibi faaliyetleri yapıyoruz. Seçim takvimine göre de seçimleri gerçekleştiriyoruz (Öğrt. 6, E, Sosyal).*

DEOM projesi kapsamında katılımcı öğretmenler çeşitli görevler üstlenmişlerdir. Projede görev alacak öğretmenler sene başı öğretmenler kurulu toplantısında gönüllü öğretmenler arasından belirlenir. Seçilen öğretmenlerin görevleri okul seçim ve sandık kuruluna başkanlık etmek ve seçimleri koordine etmektir. Örneklemimizde görüşme yapılan öğretmenlerden seçimleri koordine eden, yönlendirme ve rehberlik yapan ve sandık başında bulunanlar sene başı öğretmenler [n=14] kurulu toplantılarında belirlenmişlerdir. Gözlemcilik görevini üstlenen [n=1] öğretmen ise okul seçim ve sandık kuruluna üye olmadığı halde tamamen kendi isteği ile proje kapsamında görev almıştır. İlgili literatür incelendiğinde benzer sonuçların Cotmore' un (2004) çalışmasında da elde edildiği, görevlendirilen öğretmenler dışındaki öğretmenlerin meclis çalışmalarına katılmaya istekli olmadıkları görülmektedir.

Öğretmenlerin DEOM projesindeki kapsamında okullarında ne gibi çalışmalar yapıldığı ile ilgili açıklamaları incelendiğinde bütün öğretmenlerin benzer görüşler bildirdikleri belirlenmiştir. Örneklemimizdeki bütün okullarda DEOM projesi kapsamında yayınlanan yönetmeliğe uyulmuş ve 'adayların belirlenmesi, propaganda ve seçim' süreçleri arka arkaya takip edilmiştir. Metin' in (2006) araştırmasında öğretmenlerin seçim sürecinin ilgili esaslara uygun, demokratik bir şekilde gerçekleştirildiği yönünde olumlu tutuma sahip oldukları bulgusu araştırmamızla örtüşürken, Doğan' ın (2008) seçim sırasında öğretmenlerin öğrencilerin tercihlerini etkiledikleri, öğrencilerin seçim usullerine uygun davranmadıkları bulguları araştırmamızla örtüşmemektedir. Sayın'ın (2010) araştırmasında ise, öğretmenlerin DEOM projesini okullarında herhangi bir baskı ve yönlendirme olmadan, demokratik süreç içinde uygulandığı, sandık kurulunda görevli öğretmen ve öğrencilerin objektif, hiçbir öğrenciyi birbirinden ayırmadan eşit mesafede davrandıkları konusunda hem fikir oldukları bulguları ise araştırmamızla paralellik göstermektedir.

Aşağıda bu konuyla ilgili öğretmenlerin görüşlerine yer verilmiştir.

- *Öncelikle sınıflar temsilcilerini seçerler. Sınıf temsilcileri bir araya gelerek divan kurulunu oluşturur. Sonrasında adaylar propagandalarına başlarlar. Sene başında okul meclisi komisyonu oluşturduk. Bu*

komisyonda bir tane branş öğretmeni, bir tane rehber öğretmen, bir tane müdür yardımcısı görevlendirildi. Seçim gününü belirledikten sonra sandıklarımızı oluşturduk, sandık kurulumuzu oluşturduk. Sosyal bilgiler öğretmenimizle birlikte yürüttük bu kampanyayı. Öğrenciler seçim sırasında gizli oyla oylarını veriyorlar. Okul başkanını, temsilcisini seçiyorlar. En çok oyu alan okul temsilcisi oluyor (Öğrt. 8, K, Rehber).

- *Proje çalışması yapmadan önce okuldaki 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıfların sınıf başkanları ve sınıf temsilcileri ile bilgilendirme toplantısı yapıyoruz. Yalnız 4 ve 5. sınıflardan 1. kademeye, 6, 7 ve 8. sınıflardan da 2. kademeye başkan seçiyoruz. Ayrı ayrı seçiyoruz. Çocuklara yaklaşık bir hafta propaganda süreci tanıyoruz. O bir hafta içerisinde çocuk tanıtım afişleri hazırlıyor. Bunları getiriyor bize veriyor. Biz bakıyoruz, uygun görüyorsak o zaman çocuğa uygun panolar gösteriyoruz. Çocuk orada 1 hafta içerisinde propaganda yapıyor, yalnız seçimden bir gün önce aynı siyasi seçimlerde olduğu gibi propaganda yapılmıyor. Afişler toplanıyor ve dosyaya konuluyor. Seçim günü çocuklara pusula hazırlıyoruz. Çocuk getiriyor 'Evet' mührünü vuruyor altına. Seçimi biz gerçek bir seçim havasında yapıyoruz, öğrenciler sırayla geliyor oyunu kullanıyor, ondan sonra gidiyor imzasını atıyor. Sonuçları tutanak altına alıyoruz. Sonuçları daha sonra yayınlıyoruz. Daha sonra aylık bir kere de toplanıyoruz bu başkanlarla, ne tür faaliyetler yapılıyor okulda bunları takip ediyoruz. Yani biz daha çok rehberlik yapıyoruz (Öğrt. 2, E, Sınıf).*

Öğretmenlerin DEOM projesindeki kapsamında okullarındaki temsilci adaylarla yaptıkları çalışmalar ile ilgili görüşleri Tablo 12' de gösterilmiştir.

Tablo 12- Temsilci Adaylarla Yapılan Çalışmalar

Kod (Temsilci adaylarla yapılan çalışmalar)	Frekans (N)	%	Geçerli %	Kümülatif %
Yol göstericilik, rehberlik yapıldı	12	80,0	80,0	80,0
Toplantılar yapıldı, okulun fiziki şartlarını düzeltmeye yönelik çalışmalar yapıldı	3	20,0	20,0	100,0
Toplam	15	100,0	100,0	

Tablo 12' ye göre öğretmenler temsilci adaylar ile en çok 'yol göstericilik, rehberlik' [n=12] faaliyetlerini gerçekleştirmişlerdir. Sonrasında ise öğretmenler en çok 'toplantılar yapıldı, okulun fiziki şartlarını düzeltmeye yönelik çalışmalar yapıldı' [n=3] şeklinde yorumda bulunmuşlardır.

Aşağıda bu konuyla ilgili öğretmenlerin görüşlerine yer verilmiştir.

- *Adaylarla öncelikle fiziksel şartların düzeltilmesi ile ilgili çalışmalar yapacaktık ama çok fazla da verimli olamadık, genelde toplantılara gidiyoruz. İki ayda bir toplantılarımızı yapıyoruz. Okulun fiziki şartlarını düzeltmeye yönelik, sınıfların fiziki şartlarını düzeltmeye yönelik görüşmeler yapıyoruz (Öğrt. 3, K, Rehber).*
- *Normalde aylık düzenli toplantılar yapıyor. Toplantıların amacı öğrencilerin sınıfları ile ilgili duygu ve düşüncelerini okul idaresine ulaştırmak. Temsilciler kendi sınıfları ile ilgili sorunlarını, isteklerini bildiriyorlar. Okul meclisi her ay toplanıyor. Seçimler sürecinde ise temsilci adaylara rehberlik yaptık (Öğrt. 5, E, Rehber).*
- *Biz çocuklara bir propaganda dönemi nasıl olur, nelere dikkat etmeleri gerekir, konuşmalarında nelere yer vermeleri gerekir bu tür durumlarda rehberlik yapıyoruz (Öğrt. 12, E, Din Kültürü).*

DEOM projesi kapsamında öğretmenler temsilci adayı öğrencilerle birebir ilgilenmişlerdir. Gerek rehberlik, gerekse toplantılar yaparak temsilci adaylara yardımcı olmuşlardır.

Öğretmenlerin DEOM projesi kapsamında okullarda yapılan propaganlarda dikkat edilen hususlar ile ilgili görüşleri Tablo 13’ de gösterilmiştir.

Tablo 13- Propagandalarda Dikkat Edilen Hususlar

Kod (Propagandalarda dikkat edilen hususlar)	Frekans (N)	%	Geçerli %	Kümülatif %
Eşit davranmaya, adil olmaya	2	13,3	13,3	13,3
Siyasi amblemler olmamasına	3	20,0	20,0	33,3
Kısıtlamaya gitmedik, rehberlik ettik	5	33,3	33,3	66,7
Yapılabilir olmasına	5	33,3	33,3	100,0
Toplam	15	100,0	100,0	

Tablo 13’ e göre öğretmenler propaganlarda dikkat ettikleri hususların başında ‘yapılabilir olmasına’ [n=5] dikkat etmişlerdir aynı oranda öğretmen de ‘kısıtlamaya gidilmediğini’ [n=5] belirterek rehberliğe önem verdiklerini söylemişlerdir. Propaganlarda dikkat edilen hususlar sıralamasında sonraki basamakta ‘siyasi amblemler olmaması’ [n=3] yer alırken, ‘eşit davranmaya, adil olmaya’ şeklinde yapılan açıklamalar ise en son basamakta yer almaktadır.

Aşağıda bu konuyla ilgili öğretmenlerin görüşlerine yer verilmiştir.

- *Öğrencilere propaganda yaparken olabilecek şeylerin vadinde bulunun, olmayacak şeyleri vaat etmeyin, hayali şeyler söylemeyin şeklinde uyarılarda bulunduk. Mantıklı vaatler üretenler de vardı bunun yanı sıra hayali şeyler söyleyenler de oldu. Futbol sahası yaptıracağım vs. şeklinde (Öğrt. 7, E, Sosyal).*
- *Biz rehberlik yapıyoruz, çocukların propagandalarının içeriğine karışmıyoruz. Biz sadece rehberlik yaptık ve sonrasında izlemekle yetindik.” (Öğrt. 12, E, Din Kültürü)*

- *Propagandalarına çok fazla müdahale etmedik, yani şöyle müdahale ettik siyasilerden de söyleyenler çıkıyor 'Deniz getireceğim Kayseri'ye.'* şeklinde, o tür şeyler oldu ama onlara da müdahale ettik tabi ki. Görüşlerimizi belirttik, mesela yapabileceğiniz şeyleri söyleyin dedik. Daha basit şeyleri yapabileceklerini söyledik. Tabi öğrenciler kendilerini kapturdılar bu konuya (Öğrt. 13, E, Sosyal).

Öğretmenlerin büyük çoğunluğu propaganda çalışmaları sırasında, propagandaların yapılabilir olmasına dikkat ettiklerini belirtirken aynı oranda öğretmen de propaganda çalışmaları sırasında kısıtlamaya gitmediklerini öğrencilere sadece rehberlik ettiklerini belirtmişlerdir. Sayın'ın (2010) araştırmasına göre DEOM projesinin herhangi bir baskı ve yönlendirme olmadan, demokratik bir süreç içerisinde uygulandığı bulgusu araştırmamızla uyumluluk sergilemektedir.

Öğretmenlerin DEOM projesi kapsamında gerçekleştirilen seçimlerde oy kullanan sınıflar ile ilgili görüşleri Tablo 14' de gösterilmiştir.

Tablo 14- Oy Kullanan Sınıflar

Kod (Oy kullanan sınıflar)	Frekans (N)	%	Geçerli %	Kümülatif %
2'den itibaren bütün sınıflar	12	80,0	80,0	80,0
1'den itibaren bütün sınıflar	2	13,3	13,3	93,3
3'den itibaren bütün sınıflar	1	6,7	6,7	100,0
Toplam	15	100,0	100,0	

Tablo 14' e göre öğretmenler seçimlerde en çok '2'den itibaren bütün sınıflar' [n=12] oy kullandı şeklinde yorumda bulunmuşlardır. '1'den itibaren bütün sınıflar' [n=2] oy kullandı şeklinde yorum yapan öğretmenler bir alt basamakta yer almıştır. '3'ten itibaren bütün sınıflar' [n=1] oy kullandı şeklinde yorum yapan öğretmen de mevcuttur. Aşağıda bu konuyla ilgili öğretmenlerin görüşlerine yer verilmiştir.

- *1. sınıflardan itibaren her öğrenciye oy kullandırdık. 1. sınıflardan isteyen öğrenciler vardı onlara oy kullandırdık. Ayrıca buna ek olarak seçimle ilgili görev almak isteyen öğrencileri de adayların yanına sınıfları beraber gezmeleri için yanlarına yerleştirdik (Öğrt. 4, E, Türkçe).*
- *1'ler hariç bütün sınıflara oy kullandırdık. Çünkü seçimlerin yapıldığı dönemde henüz 1'ler okuma yazma bilmedikleri için onlara oy kullandırmadık (Öğrt. 9, K, Türkçe).*
- *1 ve 2. sınıflar hariç 3. sınıflardan itibaren 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflara oy kullandırdık. Listeye göre sandık kurulunda bulunan öğrenciler bizlerin gözetiminde imza karşılığında oy kullandırdılar. Çocuğa zaten o seçim şuurunu bilincini vermek lazım. Çocuk bunu okulda öğrenecek yarın sosyal hayatta bizzat hayata geçirmesi lazım. Yaşaması lazım (Öğrt. 7, E, Sosyal).*

DEOM projesi yönetmeliğine göre *Okula devam eden her öğrenci oy kullanma hakkına sahiptir (Madde 17)*. Örneklemimizdeki uygulamaya bakıldığında ise bütün sınıfların oy kullandığı bir seçim uygulaması yapan sadece iki adet okul olduğu görülmektedir. Diğer okullar ise gerek maliyet, gerekse ilkokul 1, 2 ve 3. sınıf öğrencilerinin henüz kavrama yetilerinin gelişmemiş olması ve seçimlerin ne olduğunu anlayamayacaklarını düşündüklerinden ötürü bu sınıflara oy kullandırmadıklarını belirtmişlerdir. Oysaki projenin amacına hizmet etmesi için okula devam eden bütün öğrencilerin oy kullanma hakkı mevcuttur.

Öğretmenlerin DEOM projesi kapsamında gerçekleştirilen seçimlerdeki toplam aday sayıları ile ilgili görüşleri Tablo 15' de gösterilmiştir.

Tablo 15- Aday Sayısı

Kod (Aday sayısı)	Frekans (N)	%	Geçerli %	Kümülatif %
3-4 arası	3	20,0	20,0	20,0
5-7 arası	9	60,0	60,0	80,0
10 ve üzeri	3	20,0	20,0	100,0
Toplam	15	100,0	100,0	

Tablo 15' e göre seçimlerdeki aday sayısı en fazla '5-7 arasında [n=9] değişmiştir. Seçimlerde '3-4 arası' [n=3] ile '10 ve üzeri' [n=3] sayıda gösterilen aday sayısı diğer okullarda eşit ağırlıkta dağılım göstermiştir. Okullarda adaylar öncelikle sınıflarında sınıf temsilcisi olarak seçilmişlerdir. Sınıf temsilcilerinden de isteyenler okul temsilciliği için aday olduklarını belirtmişlerdir. Seçimde en yüksek oyu alan aday da okul temsilcisi olarak belirlenmiştir.

Öğretmenlerin DEOM projesi kapsamında hedeflenen atmosferin elde edilip edilmediği ile ilgili görüşleri Tablo 16' da gösterilmiştir.

Tablo 16- Hedeflenen Atmosferin Elde Edilip Edilmediği?

Kod (Hedeflenen atmosfer elde edildi mi?)	Frekans (N)	%	Geçerli %	Kümülatif %
Elde edildi	11	73,3	73,3	73,3
Elde etmeye çalıştık	3	20,0	20,0	93,3
Tam olarak değil	1	6,7	6,7	100,0
Toplam	15	100,0	100,0	

Tablo 16' ya göre öğretmenler büyük oranda 'hedeflenen atmosfer elde edildi' [n=11] şeklinde açıklamada bulunmuşlardır. 'Elde etmeye çalıştık' [n=3] şeklinde açıklama yapan öğretmenler bir alt basamakta bulunurlarken, 'tam olarak elde edilmedi' [n=1] şeklinde yorum yapan öğretmen de mevcuttur. Örneklemdeki

verilerden yola çıkarak Aşağıda bu konuyla ilgili öğretmenlerin görüşlerine yer verilmiştir.

- *Okullarda bu tip şeyler göstermelik olarak kalıyor. Dolayısıyla oy kullanan öğrencilerin de oy isteyen öğrencilerin de ne kendilerine ne de yapacakları işe bir inancı güveni yok aslında. O yüzden çok ciddiye alınmıyor. Yani evet öğrenci geliyor, oyunu veriyor ama onu o günün bir kültür sanat etkinliği gibi görüyor. Demokrasi etkinliği olduğunun bilinci yok öğrencide hemen hemen hiçbir öğrencide yok (Öğrt. 10, E, Sosyal).*
- *Seçim atmosferi gayet iyiydi. Bazı sınıflarda hiçbir problem yaşamadık, sınıflara sandık gitti çocuklar çok güzel bir şekilde sıraya girerek oylarını verdiler, imzalarını attular, geri çekildiler. (Öğrt. 11, K, Rehber).*
- *Tam olarak seçim atmosferi elde edilmedi. Öğrenciler belki de bazı şeyleri yapamayacaklarını bildikleri için ya da kendilerine güvenmedikleri için olabilir. Yani herhangi ciddi anlamda bir girişim olmadı. İşlerin yapılması ya da tamamlanması ya da vaat ettikleri şeylerin daha sonra gerçekleştirmeye çalışması şeklinde herhangi bir şey olmadı. Zaten kızımız, temsilcimiz, basketbol çalışmalarından dolayı zaman ayıramıyor, antrenmanları olduğu için o anlamda hedeflenen atmosferin yakalandığını düşünmüyorum (Öğrt. 6, E, Sosyal).*
- *Evet, atmosfer elde edildi. Çünkü biz oy pusulası hazırladık, okulda sandık da vardı, evet mührü vardı okulumuzda. Çocuklar bire bir seçim havasını yaşadılar okulumuzda. Tek sıra halinde gizli oylarını kullandılar. Sayımlar açık yapıldı (Öğrt. 1, K, Sosyal).*
- *Bence amacına ulaştı. Demokraside seçim var, çocuklar bunu yaşadı ve ondan sonrası vardı, aylık toplantılar yapıyoruz. Çocuk okul yönetimine birebir katılıyor. Mesela bizim başkanımızın birkaç vaadi vardı adayken, onları yerine getirdi yani. Biz de bunlarda elimizden gelen yardımı yaptık, yapıyoruz da (Öğrt. 2, E, Sınıf).*

Öğretmenlerin büyük çoğunluğu DEOM projesi ile hedeflenen atmosferin elde edildiği yönünde görüş bildirmişlerdir. DEOM projesi kapsamında öğrencilere istenilen davranış değişikliklerinin büyük oranda başarı ile kazandırıldığı

söylenbilir. Öğrencilere seçme, seçilme ve oy kullanma becerisi ile demokrasi bilinci kazandırılmıştır. Sayın'a (2010) göre öğretmenler, projenin okul genelinde hak ve özgürlüklere dayalı bir kültür oluşturulmasının göstergelerini, öğrencilerin birey olarak haklarının farkına varması, bilinçlenmesi ve aday olarak ya da oy vererek seçme-seçilme hakkını hayata geçirmesi olarak belirtmişlerdir. Bu durum araştırmamızla paralellik göstermektedir.

3.3. Öğrencilerin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesine yönelik algıları

Öğrencilere 7 adet soru yöneltilmiştir. Öğrencilerin verdikleri cevaplar başlıklar altında değerlendirilmiş ve ilgili tablolar oluşturularak cevapların yüzde ve frekansları alınmıştır. Verilerin analizinde frekans ve yüzdeler gibi sayısal değerlerden yararlanılmıştır.

3.3.1. Öğrencilerin demokrasi kavramı ile ilgili algıları

Öğrencilerin demokrasi ile ilgili görüşleri Tablo 17’ de gösterilmiştir.

Tablo 17- Öğrencilerin Demokrasi Kavramı ile İlgili Algıları

Kodlar (Demokrasi Nedir?)	Frekans (N)	%	Geçerli %	Kümülatif %
Eşitlik, düzen	9	60,0	60,0	60,0
Düzen	1	6,7	6,7	66,7
Halk tarafından seçim	2	13,3	13,3	80,0
Halkın kendi kendini yönetmesi	1	6,7	6,7	86,7
Hak, adalet	2	13,3	13,3	100,0
Toplam	15	100,0	100,0	

Tablo 17’ ye göre öğrenciler demokrasi denilince en çok ‘eşitlik, düzen’ [n=9] kavramlarını demokrasi kavramı ile ilişkilendirmişlerdir. Bunu ‘halk tarafından seçim’ ve ‘hak, adalet’ [n=2] kavramları izlemektedir. ‘Halkın kendi kendisini yönetmesi’ ve ‘düzen’ kavramları [n=1] öğrenciler için demokrasi ile daha az ilişkilendirilen kavramlar olarak değerlendirilebilir.

Aşağıda bu konuyla ilgili öğrencilerin görüşlerine yer verilmiştir.

- *Demokrasi denilince aklıma eşitlik geliyor. Kendi kendini yöneten bir millet ve bunun yanında özgür irade fikri aklıma geliyor... (Ö 5, K, 8. sınıf).*
- *Demokrasi, bence halkın oy birliği ile seçim yapması. Haksız yere değil de, belirli bir kurala göre seçilme (Ö 2, K, 8. sınıf).*
- *Demokrasi denilince aklıma eşitlik geliyor (Ö 4, K, 6. sınıf).*

- *Demokrasi denilince, eşitlik, arkadaşlık geliyor. Seçildiğimizde birbirimize düşman olmamalıyız (Ö 7, K, 8. sınıf).*
- *Demokrasi denilince, bir topluluğun, kendini başka kişilere anlatacak birini seçmesi, eşitlik veya halkın görüşü geliyor aklıma (Ö 15, K, 7. sınıf).*
- *Demokrasi denilince, bir kişinin değil de birçok kişinin devleti beraber yönetmesi, beraber düşünmesi aklıma geliyor. Örneğin; ülkedeki başbakanı, meclisi düşünüyorum, bir kişinin değil de birçok kişi tarafından yönetilmeyi düşünüyorum (Ö 8, E, 8. sınıf).*

Araştırmamıza katılan öğrenciler demokrasi kavramını büyük oranda ‘eşitlik, düzen’ olarak algılamaktadırlar. Bu bulgu Göz’ün (2010) araştırmasında “Demokrasi: saygı ve eşitlik” tir bulguları ile uyumaktadır. Yapılan görüşmeler ışığında öğrenciler sorulara cevaplar oluştururken okulda öğrendiklerinin yanı sıra günlük hayatta yaşadıklarından, televizyondaki haberlerden ve bölgelerinde yaşanan olaylardan edindikleri izlenimlerin ön plana çıktığı görülmektedir. Bu durum Yeşil’in (2002) öğretim ortamının ve çevrenin, insan hakları ve demokrasi konularının öğrenilmesinde etkili olduğu bulgusuyla örtüşmektedir. Bunun yanı sıra öğrencilerin proje kapsamında gerçekleştirilen olgu ve olaylar çerçevesinde edindikleri izlenimlerin de demokrasi kavramını oluştururken oldukça yardımcı olduğu söylenebilir. Ceylan’ın (2009) araştırmasında DEOM projesi uygulamaları ile öğrenciler demokrasi bilincini kazanmışlardır bulgusuyla uyumaktadır. Almond ve Verba’ya göre (1963), ‘hoşgörü, güven, empati, onur, saygı, hak, özgürlük, sorumluluk, uzlaşma, kamuoyu, katılım, dayanışma, paylaşım vb. soyut kavramlar barındıran demokrasi kavramını anlamak ve bu yönde tutum ve davranış geliştirmek zordur’ açıklaması araştırmamızdaki öğrencilerin demokrasi kavramı hakkındaki bilgileri ile ters düşmektedir. Bu durumun zaman ve mekân farkından kaynaklandığı düşünülmektedir.

3.3.2. Öğrencilerin DEOM Projesi Çerçevesinde Gerçekleştirilen Seçimlerle İlgili Algıları

Öğrencilerin seçimler sırasında arkadaşlarına sundukları vaatleri ile ilgili görüşleri Tablo 18’ de gösterilmiştir.

Tablo 18- Seçimler Sırasında Sundukları Vaatler

Kodlar (Sunulan Vaatler)	Frekans (N)	%	Geçerli %	Kümülatif %
Okulun fiziksel ihtiyaçlarını gidereceğim	7	46,7	46,7	46,7
Elimden geleni yapacağımı söyledim	3	20,0	20,0	66,7
Yarışmalar düzenleyeceğimi söyledim	2	13,3	13,3	80,0
Arkadaşlarımın sorunlarını dinleyeceğim	2	13,3	13,3	93,3
Sadece kendimi tanıttım, hiçbir şey vaat etmedim	1	6,7	6,7	100,0
Toplam	15	100,0	100,0	

Tablo 18’ e göre öğrenciler seçimler sırasında arkadaşlarına kendilerini seçmeleri için ‘okulun fiziksel ihtiyaçlarını gidereceğim’ [n=7] vaadini sıklıkla kullanmışlardır. Bunun yanı sıra reel düşünme payı yüksek ‘elimden geleni yapacağım’ [n=3] şeklinde vaatte bulunanların sayısı da oldukça fazladır. ‘Arkadaşlarımın sorunlarını dinleyeceğim’ ve ‘yarışmalar düzenleyeceğim’ [n=2] şeklinde vaatte bulunan öğrenciler de mevcuttur. Seçimler sırasında herhangi bir vaatte bulunmayıp ‘sadece kendimi tanıttım, hiçbir şey vaat etmedim’ [n=1] şeklinde bir yol izleyen öğrenci bütün grup içerisinde sadece 1 tanedir.

Aşağıda bu konuyla ilgili öğrencilerin görüşlerine yer verilmiştir.

- *Beni seçerseniz yararlı şeyler yapacağıma inanıyorum dedim. Onların şikâyetlerine göre davranacağımı söyledim (Ö 10, K, 6. sınıf).*
- *O kadar da olmayacak şeyler vaat etmedim, mesela okul idaresi ile probleminiz varsa, öğretmenlerinizle, okulun çevresi ile hani arkadaşlarınızla bir sorununuz varsa onları bana söyleyebilirsiniz dedim. Ama tabii ki idarenin yapamayacağı şeyler söylerseniz tabii ki o da mali zorlukları olduğu için yapılmayabilir dedim (Ö 13., K, 7. sınıf).*
- *Ben genelde temizliğe yönelik şeyler söyledim, mesela lavabolarda çöp kutusu sayısını arttırabileceğimi veya okuldaki diğer fiziksel eksikleri giderebileceğimi vaat ettim. Yapabileceğim şeyleri söyledim (Ö 15, K, 7. sınıf).*
- *Ben hiçbir şey vaat etmem, yapamayacağım sözler vermem. Arkadaşlarıma: 'Siz beni seçerseniz elimden geleni yapacağım, yapmaya çalışacağım ama tam net bir şey demiyorum' dedim (Ö 3, K, 7. sınıf).*
- *Daha çok okul temizliği ile ilgili vaatler verdim. Ondan başka, kütüphaneyi geliştireceğimi, iyileştireceğimi söyledim. Okulumuzda sosyal aktiviteler azdı bunun için yarışmalar yapacağımı söyledim. Öğrenciler okula daha çok alışsınlar diye turnuvalar düzenleyeceğimi vaat ettim. Ben çok fazla yapamayacağım şeyleri vaat etmedim. Gerçekçi davranarak, düşünerek hareket ettim, arkadaşlarımda bana bu yüzden oy verdiklerini düşünüyorum (Ö 12, K, 7. sınıf).*

Bütün aday öğrencilere seçimler kapsamında belirli bir süre kendilerini tanıtmaları ve vaatlerini sunmaları için zaman verilmiştir. Öğrenciler bu süre içerisinde arkadaşlarına kendilerini seçmeleri için vaatlerde bulunmuşlardır. Öğrencilerin vaatleri ile ilgili yazılı ve görsel basından etkilendiklerini söylemek mümkündür. Yapılan yerel veya genel seçimlerden etkilenecek vaatlerini şekillendirdikleri söylenebilir. Araştırmamıza katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu okulun fiziksel ihtiyaçlarını giderecekleri vaadini vermiştir. Bu durum Sayın'ın (2010), okulun fiziksel ve maddi olanakları uygun olduğunda, seçim ortamının

yaratılması ve temsilcilerin vaatlerini yerine getirebilecekleri bulgusuyla uyumaktadır.

Öğrencilerin seçimler sırasında sundukları vaatleri ile ilgili kimlerden yardım aldıklarına dair görüşleri Tablo 19’ da gösterilmiştir.

Tablo 19- Vaatleriyle İlgili Yardım Aldıkları Kişiler

Kod (Vaatleriyle ilgili yardım aldıkları kişiler)	Frekans (N)	%	Geçerli %	Kümülatif %
Kendi fikirlerim	6	40,0	40,0	40,0
Ailemden	2	13,3	13,3	53,3
Arkadaşımdan	3	20,0	20,0	73,3
Öğretmenlerimden	4	26,7	26,7	100,0
Toplam	15	100,0	100,0	

Tablo 19’ a göre öğrenciler sıklıkla ‘kendi fikirlerini’ [n=6] sunmuşlardır. Bunun yanı sıra rehber ‘öğretmenlerinden’ yardım alanların [n=4] sayısı da oldukça fazladır. ‘Arkadaşlarından’ yardım alanlar [n=3] ile ‘ailesinden’ yardım alanlar [n=2] takip eden basamaklarda yer almaktadır.

Aşağıda bu konuyla ilgili öğrencilerin görüşlerine yer verilmiştir.

- *Okulda gözlemlediğim eksiklikler ile yapabileceğim ve yapamayacaklarımı düşünerek kendi fikirlerimi sundum. Bu konuda aileme de danışarak vaatlerimin son halini oluşturdum ve arkadaşlarıma anlattım (Ö 1, K, 7. sınıf).*
- *Vaatlerimin hepsini kendim düşünerek oluşturdum. Bana rehberlik eden olmadı (Ö 5, K, 8. sınıf).*
- *Neler yapacağım ile ilgili babamdan yardım aldım. Kendi fikirlerimi de katarak vaatlerimi geliştirdim (Ö 11, K, 7. sınıf).*

- *Propaganda çalışmaları sırasında öğretmenlerim çok yardımcı oldular. Kendimizi nasıl ifade etmemiz gerektiğini söylediler. Nelere dikkat etmemiz gerektiğini, vaatlerimizi oluştururken yapamayacağımız şeyleri söylemememiz gerektiğini söylediler. Propagandalar sırasındaki her aşamada bizlere çok yardım ettiler (Ö 13, K, 7. sınıf).*
- *Müdür Bey'den yardım aldım. Ayrıca Özcan matematik öğretmenim ve kendi sınıf rehber öğretmenim bana çok yardımcı oldular. Propaganda çalışmaları sırasında nelere dikkat etmemiz gerektiğini, nasıl bir yol izlememiz gerektiğini bizlere anlatarak çok yardımcı oldular (Ö 15, K, 7. sınıf).*

Öğrenciler vaatlerini şekillendirirken öncelikle kendi yaşantılarına uygun düşen fikirleri oluşturmuşlar sonrasında yakın çevrelerinden yardım almışlardır. Öğretmenlerinin rehberliğinde oluşturdukları vaatlerine, aile ve arkadaşları ile oluşturdukları vaatlere nazaran daha çok önem vermişlerdir. Bu durum Ceylan'ın (2009) okul meclisi öğrencilere, başkalarıyla görüş alış verişinde bulunmayı ve işbirliği yapmayı öğretir bulgusuyla örtüşmektedir.

Öğrencilerin seçimler sırasında arkadaşlarına sundukları vaatlerinin ne kadarını gerçekleştirip ne kadarını gerçekleştiremedikleri ile ilgili görüşleri Tablo 20' de gösterilmiştir.

Tablo 20- Vaatlerini Gerçekleştirip Gerçekleştiremedikleri ile İlgili Görüşleri

Kod (Vaatlerini gerçekleştirebildin mi?)	Frekans (N)	%	Geçerli %	Kümülatif %
Evet	5	33,3	33,3	33,3
Hayır	3	20,0	20,0	53,3
Kısmen	7	46,7	46,7	100,0
Toplam	15	100,0	100,0	

Tablo 20' ye göre öğrencilerden vaatlerini 'kısmen' [n=7] gerçekleştirenlerin sayısı çoğunluktadır. Bunu 'evet' [n=5] yanıtını vererek vaatlerini gerçekleştiren öğrenciler izlemektedir. Seçimler sırasında hiçbir vaadini yerine getiremeyerek 'hayır' [n=3] diyen öğrenci sayısı azdır.

Aşağıda bu konuyla ilgili öğrencilerin görüşlerine yer verilmiştir.

- *Vaatlerimi gerçekleştirebiliyorum, mesela okula dilek, şikayet kutusu koyduk, okul idaresi onunla ilgileniyor. Arkadaşlarım sıkıntıları olduğu zaman gelip bana anlatıyorlar ama çok aşırı bir talep yok, onlar da her şeyin bilincindedir (Ö 13, K, 7. sınıf).*
- *Açıkçası ben tutamayacağım sözler vermek istemedim, yapabileceklerimi söyledim zaten. Laboratuvarlarda eksiklikler vardı onları giderdik, oraya projeksiyon aleti ayarlamaya çalışıyoruz müdür beyin yardımıyla, atık kağıt kutuları yerleştirdik okulun çeşitli yerlerine. Vaatlerimin %90'ının gerçekleştirdim diyebilirim (Ö 2, K, 8. sınıf).*
- *Gerçekleştiremedim, bende neden olmadığını bilmiyorum. Beni hiçbir yere çağırmadılar, ben vaatlerimi yerine getirmek istiyordum ama hiç fırsatım olmadı (Ö 1, K, 7. sınıf).*

Öğrenciler gerek okulun idari ve maddi olanakları, gerekse görevlerinin farkında olma düzeyleri göz önüne alındığında vaatlerini büyük oranda başarılı bir şekilde yerine getirmişlerdir. Bu durum Sayın'ın (2010), okulun fiziksel ve maddi olanaklarının seçim ortamının yaratılması ve temsilcilerin vaatlerini yerine getirebilmeleri açısından önemli olduğu bulgusuyla örtüşmektedir. Araştırmamızda vaatlerini yerine getiremeyen öğrenciler ise idarenin ve öğretmenlerin ilgisizliği, arkadaşlarının duyarsızlığı ve kendilerine herhangi bir görev, sorumluluk verilmemesinden ötürü vaatlerini gerçekleştirememişlerdir. Bu durum Kıncal ve Uygun'un (2006) Okul Öğrenci Meclisi'nin yapacakları konusunda okul yönetimine bağımlılığı, onların heyecanını kırmakta ve süreç içerisinde okul için bir şeyler yapma heyecanını söndürerek onları pasifleştirmekte olduğu bulgusuyla örtüşmektedir.

Öğrencilerin seçimler sırasında ne gibi sıkıntılar yaşadıkları ile ilgili görüşleri Tablo 21' de gösterilmiştir.

Tablo 21- Öğrencilerin Seçimler Öncesi ve Sonrasında Yaşadıkları Sıkıntılar

Kod (Seçimlerde yaşadıkları sıkıntılar)	Frekans (N)	%	Geçerli %	Kümülatif %
Adaylar arasında rekabet ve çekişme	5	33,3	33,3	33,3
Sıkıntı yaşamadım	5	33,3	33,3	66,7
Kendi arkadaşlarım arasında çekememezlik	3	20,0	20,0	86,7
Heyecan	1	6,7	6,7	93,3
Rakiplerin uçuk kaçık fikirleri	1	6,7	6,7	100,0
Toplam	15	100,0	100,0	

Tablo 21' e göre öğrenciler seçimler sırasında yaşadıkları sıkıntılar arasında en çok 'adaylar arasında rekabet ve çekişme'nin [n=5] olduğunu belirtmişler fakat örneklemdaki aynı oranda öğrenci de 'sıkıntı yaşamadım' [n=5] şeklinde yorumda bulunmuştur. 'Kendi arkadaşlarım arasında çekememezlik' [n=3] şeklinde sıkıntı yaşadığını belirten öğrenciler daha azdır. 'Heyecan' [n= 1] ve 'rakiplerin uçuk kaçık fikirleri'ni [n=1] seçimler sırasında yaşadıkları sıkıntılar olarak nitelendiren öğrencilerin oranları ise tüm örneklem içerisinde en düşük orana sahiptir.

Aşağıda bu konuyla ilgili öğrencilerin görüşlerine yer verilmiştir.

- *Fazla sıkıntı yaşamadık. Gidip kendimizi tanıttık, seçim sırasında bekledik. Kim kazanacak diye çok heyecanlıydık. Gayet güzel bir seçim yaşandı (Ö 6, K, 7. sınıf).*
- *Rakiplerim sen seçilemezsin diyorlardı. Sen kazanamazsın diyerek moralimi bozuyorlardı. Bu şekilde davrandıkları için aramızdaki gerilim arttı. Hatta bana 'Sen hiçbir şeyde başarılı olamazsın, boşuna uğraşma' diyerek moralimi bozuyorlardı. Rakiplerime rağmen ben seçildim (Ö 14, K, 8. sınıf).*

- *Seçim öncesinde ikilemde kaldığımı söyleyebilirim. Seçimler sırasında da rakiplerim bana 'Haksızlık yapıyorsun' diyerek karalama kampanyası başlattılar. Beni okula karşı kötü göstermeye çalıştılar fakat ben aldırmadım kendi işimle ilgilendim. Yine de ben onlara rağmen seçildim (Ö 11, K, 7. sınıf).*

Araştırmamızda '*hiçbir sıkıntı yaşamadım*' şeklinde görüş bildiren öğrenciler ile '*adaylar arasında rekabet ve çekişme yaşadım*' şeklinde görüş bildiren öğrenci sayısı eşit orandadır. Yaşanan sıkıntılardan biri de '*arkadaşlarım arasında çekememezlik*' yaşandı şeklindedir. Öğrenciler seçimlere hazırlanırken ve seçimler sırasında yaşadıkları sıkıntıları belirtirken kendi birebir yaşamışlıklarını göz önüne alarak yorumlarda bulunmuşlardır. Bu durum Sayın'ın (2010) seçim sürecinde öğrencilerin birbirlerinin fikirlerine ve icraatlarına hoşgörülle yaklaşması, saygı duyması, herkesin fikrini alarak orta yol bulmaya çalışmaları, sorunları kavgasız, gürültüsüz, konuşarak çözmeleri ve temsilcilerini seçmeleri uzlaşmanın göstergesidir bulgusuyla uyumaktadır. Tıpkı gerçek seçimlerde olduğu gibi rakiplerin birbirleri ile kıyasıya rekabeti DEOM projesi kapsamında gerçekleştirilen seçimlerde de yakından gözlenmiştir. Proje kapsamında yapılan seçimlerin yaşayarak öğrenme olgusu içerisinde büyük bir oranda amacına ulaştığı yorumu yapılabilir.

Öğrencilerin seçimlerden sonra okulda ve arkadaşlarında ne gibi değişiklikler meydana geldiği ile ilgili görüşleri Tablo 22' de gösterilmiştir.

Tablo 22- Okulda ve Arkadaşlarında Meydana Gelen Değişiklikler

Kod (Okulda ve arkadaşlarında meydana gelen değişiklikler)	Frekans (N)	%	Geçerli %	Kümülatif %
Bana karşı davranışları değişmedi	4	26,7	26,7	26,7
Bütün okul beni tanıdı	2	13,3	13,3	40,0
Beni görünce saygı gösteriyorlar	5	33,3	33,3	73,3
Sıkıntıları olduğunda gelip bana anlatıyorlar	4	26,7	26,7	100,0
Toplam	15	100,0	100,0	

Tablo 22' ye göre seçimleri kazanarak okul temsilcisi seçilen öğrencilerin büyük çoğunluğu arkadaşları için 'beni görünce saygı gösteriyorlar' [n=5] şeklinde yorum yaparak arkadaşlarında gözlemledikleri değişimleri dile getirmişlerdir. 'Bana karşı davranışları değişmedi' [n=4] şeklinde açıklayan öğrenci oranı ile 'sıkıntıları olduğunda gelip bana anlatıyorlar' [n=4] şeklinde açıklama yapan öğrencilerin oranı eşittir. 'Bütün okul beni tanıdı' [n=2] şeklinde yorum yapan öğrenci sayısı ise örneklemdaki en düşük orana sahiptir.

Aşağıda bu konuyla ilgili öğrencilerin görüşlerine yer verilmiştir.

- *Benden küçük sınıflar beni gördüklerinde saygılı davranıyorlar ve şikâyetlerini bana iletiyorlar. Sınıfımda ise bana karşı yoğun bir sevgi var (Ö 3, K, 7. sınıf).*
- *Arkadaşlarımda genel bir davranış değişikliği olmadı. Ama boş derslerde bazen ben sınıflarına girdiğim zaman bana kütüphaneyi açtırdığımız için teşekkür edenler oluyor. Arkadaşlarıma örnek olmak için kılık kıyafetime biraz daha özen gösteriyorum. Öğretmenlerime daha fazla saygı göstererek diğer arkadaşlarıma örnek olmaya çalışıyorum (Ö 4, K, 6. sınıf).*

- *Arkadaşlarımda genel bir davranış değişikliği olmadı. Bütün okul tarafından tanındım. Sınıf arkadaşlarımla iletişimim daha güzel oldu. Kendi arkadaşlarım sorunları olduğunda gelip bana danışıyorlar. Benden küçükler de bazen gelip bana soru soruyorlar. Kendimde fazla bir değişiklik olmadı. Diğer arkadaşlarıma örnek olmak için daha fazla kıyafetlerime özen gösteriyorum (Ö 6, K, 8. sınıf).*
- *Okulda baya bir havam oldu diyebilirim. Okuldaki diğer öğrenci arkadaşlarımda çok büyük değişiklik olmadı. Mesela eskiden öğrenciler neyin yasak, neyin yasak olmadığını bilmiyorlardı. Derse saçları açık giriyorlar, küpe takıyorlardı. Ben ve arkadaşlarım onlara neyin yasak neyin yasak olmadığını anlattıktan sonra 'A demek bu yasakmış o zaman biz bunu yapmayalım.' şeklinde davranışlarını değiştirdiler. Olumlu yönde değişim oldu diyebilirim (Ö 9, K, 8. sınıf).*

Öğrenciler seçim sonrasında arkadaşlarında meydana gelen değişimleri açıklarken arkadaşları ile okulda aralarında geçen yaşanmışlıkları göz önünde bulundurarak açıklamalar yapmışlardır. Seçimler sonucunda seçilen temsilci adayların büyük oranda arkadaşları tarafından tanındığı, onlarla birebir iletişim içerisine girdikleri yorumu yapılabilir. Bu durum Cotmore'un (2004) meclis üyelerinin rolleriyle ilgili olumlu duygulara sahip oldukları, kendilerini okul içinde ayrıcalıklı hissettikleri bulgularıyla örtüşmektedir.

Demokrasinin temel taşlarından biri olan temsil edilme, halkın sesi olma olgusunun okullarda uygulanan DEOM projesi ile öğrencilerin büyük oranda kazandıkları söylenebilir. Bu durum Ceylan'ın (2009) Okul Meclislerinde seçim sürecinde heyecanlı bir çalışma yürütülmekte, seçim sonuçlarının belirlenmesiyle heyecan sönmektedir ve Okul Meclisleri temsilcileri okul idaresi ve öğrenciler arasında köprü görevi üstlenirler bulguları ile benzerlik göstermektedir.

Öğrencilerin okullarındaki seçimlerden sonra il temsilciği seçimleri için İle gidip gitmedikleri ile ilgili görüşleri Tablo 23' de gösterilmiştir.

Tablo 23- İl Temsilciliği Seçimlerine Katılımları

Kod (İl Temsilciliğine Gittin mi?)	Frekans (N)	%	Geçerli %	Kümülatif %
Evet	11	73,3	73,3	73,3
Hayır	4	26,7	26,7	100,0
Toplam	15	100,0	100,0	

Tablo 23' e göre okullarındaki seçimi kazanarak okul temsilcisi seçilen adaylardan il temsilciliği seçimlerine gidenler 'evet' [n=11] şeklinde dönüt vermişlerdir. İl temsilciliği seçimlerine giden okul temsilcileri çoğunluğu oluşturmaktadır. İl temsilciliğine gitmeyenler 'hayır' [n=4] şeklinde dönüt vermişlerdir.

İl temsilciliğine gitmeyen okul temsilci sayısı gidenlere oranla daha düşüktür fakat genele bakıldığında hepsinin il temsilciliği seçimlerine gitmeleri gerektiğinden bu oran nispeten fazladır. DEOM projesi kapsamında her ilde bulunan okul temsilcileri il genelinde yapılan il temsilciliği seçimlerine katılmaları gerekmektedir. İlde seçilen öğrenciler Ulusal Egemenlik Haftası TBMM'ye giderek illerini mecliste temsil etmeleri gerekmektedir. Örneklemimizde bulunan okullardaki temsilcilerin büyük oranının il temsilciliği seçimlerine katıldıkları görülmüştür. Fakat örneklemdeki bütün okulların temsilcilerinin il temsilciliği seçimlerine katılmaları beklenirken, bu seçimlere gitmeyen öğrencilerin de var olduğu yorumu yapılabilir.

Öğrencilerin DEOM projesinin geliştirilmesi ile ilgili görüşleri Tablo 24' de gösterilmiştir.

Tablo 24- Öğrencilerin Projenin Geliştirilmesi İçin Önerileri

Kod (Öneriler)	Frekans (N)	%	Geçerli %	Kümülatif %
Öğrencilerle daha sık toplantı yapılabilir	1	6,7	6,7	6,7
Temsilci öğrencilere daha fazla görev, yetki verilebilir	8	53,3	53,3	60,0
İdare, veli, yetkililer yeterli imkânları sağlamalı	4	26,7	26,7	86,7
Öğretmenler çocukları bilinçlendirmeli	1	6,7	6,7	93,3
Arkadaşlarım daha fazla destek olabilir	1	6,7	6,7	100,0
Toplam	15	100,0	100,0	

Tablo 24' e göre öğrencilerin yarısından fazlası projenin geliştirilmesi için 'temsilci öğrencilere daha fazla görev, yetki verilebilir' [n=8] şeklinde yorum getirmişlerdir. 'İdare, veli, yetkililer yeterli imkânları sağlamalı' [n=4] şeklinde yorum getirenlerin oranı bir alt basamakta yer almaktadır. 'Öğrencilerle daha sık toplantı yapılabilir', 'öğretmenler çocukları bilinçlendirmeli' ve 'arkadaşlarım daha fazla destek olabilir' [n=1] şeklinde yorum getirenler de oranları az olmasına rağmen mevcuttur.

Aşağıda bu konuyla ilgili öğrencilerin görüşlerine yer verilmiştir.

- *Okulda bazı arkadaşlarım var söylediklerimi dinlemiyorlar. Yere çöp attıkları için onları uyardığımda bana 'Sen kimsin?' şeklinde ters cevap veriyorlar. Eğer bana daha fazla yetki verilse bu böyle olmaz. Ben elimden gelenden çok daha fazlasını yapabilirim. Eğer yetkim olsa okulda voleybol sahası, futbol sahası yapabilmek için gerekli yerlerle iletişime geçebilirim. Daha fazla yetkimizin olması iyi olurdu (Ö 12, K, 8. sınıf).*

- *Daha fazla görev almak isterdim, okulda toplantılar oluyor onlara başkanlık etmek ve temsilciliğimi iyi bir şekilde yapmak isterdim (Ö 7, K, 8. sınıf).*
- *Eğer arkamda destek olursa çok daha iyi olacağını düşünüyorum. Okula fiziki açıdan yapmak istediklerimi yapmamda bana maddi manevi yardımcı olacak kuruluşlar, yetkililer olmasını isterdim. Yaptığım planlarda bana danışmanlık edecek, bana yön gösterecek öğretmenlerimin olması benim daha yararlı işler yapmamı sağlardı (Ö 11, K, 7. sınıf).*

Öğrenciler seçimler sonrasındaki yaşantılarını göz önüne bulundurarak DEOM projesinin geliştirilmesi için önerilerde bulunmuşlardır. Öğrencilerin büyük çoğunluğu kendilerine daha fazla yetki ve görev verilmesini istemektedirler. Nitekim seçimlerde vaatlerini yerine getiremeyen öğrencilerin bu yorumu fazlasıyla yaptıkları söylenebilir. Öğrenciler okullarına, arkadaşlarına daha fazla yararlı olmak adına idarenin, veli ve ildeki yetkililerin yardımına ihtiyaç duymaktadırlar. Bu durum Cox ve Pant'ın (2005) araştırmasında; öğrencilerin projenin uygulanmaya konulduğu süreç içerisinde okula bazı katkılar yapabileceklerini hissettiklerini, bununla birlikte kararların alınmasında ve uygulanmasında kontrol yetkilerinin sınırlı olduğunu düşündükleri bulgusuyla birebir örtüşmektedir.

Katılımcılara göre seçimler sembolik olarak kalmakta ve seçilen öğrencilerin normal öğrencilerden çok fazla farkları bulunmamaktadır. Ayrıca okul çapında alınan kararlarda öğrenci görüşlerine yer verilmemektedir. Bu durum Kutlu ve Car'ın (2009) öğrencilerin okul yönetiminden kendilerini kararlara katma amacıyla anket uygulama, düzenli toplantı yapma, okul meclisinin daha etkin çalışmasını sağlama vb. uygulamaları bekledikleri, sadece görüşlerinin alınmamasını, alınan kararların uygulanması sırasında da içinde yer alacakları çalışmaların yapılması gerekliliği bulgularıyla birebir örtüşmektedir.

Korol'un (2002) yaptığı araştırmada ise; öğrenciler meclis çalışmalarının eğitimin niteliğini artırdığı yönünde görüş bildirmişler ve sık sık yapılan toplantıların, işbirliği yapma, iletişim kurma, kaygıları azaltma, sorunlara inandırıcı çözümler üretme ve çözümleri takip etmede etkili olduğunu belirtmişlerdir. Bu bulgu bizim araştırmamızla farklılık arz etmektedir. Bu farklılığın zaman ve mekân farkından kaynaklandığı düşünülmektedir.

BÖLÜM IV

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Sonuç

Temel amacı, ilköğretim okulları yönetici, öğretmen ve öğrenci temsilcilerinin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi'ne ilişkin algılarını belirlemek olan araştırmamızda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Okul yöneticileri ve öğretmenler DEOM projesinin öğrencilerde demokrasi bilincinin geliştirmesine katkı sağlayacak önemli bir uygulama alanı olduğunu düşünmektedirler.

2. Okul yöneticileri ve öğretmenler DEOM projesinin ilköğretim okullarındaki uygulaması hakkında olumlu görüş bildirmişlerdir.

3. Araştırmaya katılan okul yöneticileri ve öğretmenler DEOM projesinin geliştirilmesine yönelik, seçimlerin okullarda ve ilde ciddiyetle yapılması, temsilci öğrencilere görev ve yetki verilmesi, temsilciliğin daha cazip hale getirilmesi (ödül, festival... gibi) için çeşitli önlemler alınması gerektiği yönündeki önerileri benimsemektedir.

4. Araştırmaya katılan okul yöneticileri ve öğretmenler DEOM projesinin uygulama ve geliştirilmesine yönelik olarak benzer görüşler belirtmişlerdir.

5. Araştırmaya katılan okullardan 3'ünde aday sayısı normalden fazla iken bunlardan farklı olan 3 okulda ise aday olmaya gönüllü öğrenci çıkmamıştır. Öğretmenler bu durumu seçimlerin rutinleşmesi ve temsilciliğin ilgi çekici bir yönünün kalmamasına bağlamaktadırlar.

6. Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri uygulamaları ile demokrasi bilincini kazandığı söylenebilir.

7. Öğrenciler seçimler sırasında sundukları vaatlerinde, propaganda çalışmalarında, seçimler ve seçim sandık kurulunun oluşturulması sırasında öğretmen ve yöneticilerden herhangi bir şekilde baskı görmemektedirler.

8. Öğrenciler vaatlerinin yapılabilir olma durumları da göz önüne alındığında, öğrencilerin az bir kısmının vaatlerini tam olarak yerine getirebildikleri söylenebilir. Öğrenciler daha başarılı işler yapabilmek ve yararlı olabilmek için kendilerine daha fazla görev ve yetki verilmesini istemektedirler.

9. Öğrenciler vaatlerini yerine getirebilmek, okullarına ve arkadaşlarına daha yararlı olabilmek için il, ilçe, okul idaresi yöneticileri ve velilerin kendilerine maddi ve manevi katkıda bulunmalarını istemektedirler.

10. Öğrenciler DEOM projesi ile elde edilmesi hedeflenen, yerleşik bir demokrasi kültürü ve bilincinin oluşturulması, seçme-seçilme ve oy kullanma kültürünün kazandırılması, hoşgörü, çoğulculuk, tartışma adabı gibi tutum ve davranışları büyük oranda kazanmışlardır. Farklılıklara rağmen insanların huzur ve barış içerisinde bir arada yaşayabilme kabiliyetinin oluşturulması, kendi kültürünü özümsemiş bireyler olması gibi becerileri kazandıkları da söylenebilir.

11. Araştırmamıza katılan öğrencilerden bir kısmının il temsilciliği seçimlerine katılmadığı ortaya çıkmıştır.

12. DEOM projesinin okullarda ilgili yönetmelikteki esaslara uygun olarak gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Ancak yönetmelikte, okuldaki bütün öğrencilerin oy kullanma hakkı vardır şeklinde açıklama olmasına rağmen araştırmaya katılan okullardan sadece az bir kısmının bütün sınıflara oy kullandırdıkları belirlenirken, geriye kalan okulların ilköğretim birinci kademedeki 1, 2 ve 3. sınıf öğrencilerine çeşitli nedenlerle oy kullandırmadıkları belirlenmiştir.

4.2. Öneriler

Araştırma sonuçlarından hareketle şu önerilerde bulunulabilir:

1. DEOM projesinin okullarda ve illerde ciddiyetle yapılması için Milli Eğitim Bakanlığımızın ilgili birimlerince gerekli incelemeler yapılmalıdır. Bunun için e-okul uygulamasında DEOM projesi başlığı altında bir bölüm oluşturularak verilerin takibinin kolaylıkla yapılabilmesi için görüntülü ve yazılı şekillerinin girilmesi sağlanabilir.
2. Okullarda, uygulamanın seneden seneye kendisini tekrarladığı görüşü hâkimdir. Projeyi rutinlikten kurtarmak için yeniliklere gidilmesi şarttır. Bunun için de okul temsilciliği cazip hale getirilebilir. Temsilci seçilen öğrencilere görev ve yetki verilerek okulda ve idarede söz sahibi olmaları sağlanabilir.
3. DEOM projesinin etkili bir şekilde uygulanması için tüm yönetici, öğretmen ve öğrencilerin bilgilendirilmesi amacıyla hizmet içi eğitim programları düzenlenebilir.
4. Araştırmamız sonucunda okulların seçimler sırasında ödenek yetersizliği çekmekte oldukları tespit edilmiştir. DEOM projesinin daha etkili uygulanabilmesi için okullara ödenek çıkarılabilir.
5. Öğrencilerin demokratik birer birey olmalarını sağlayabilmek için eğitim ortamlarında her türlü karar mekanizmasına etkin katılımları sağlanabilir.
6. Öğrenci temsilcileri veya öğrenci meclislerinin hayata geçirdikleri başarılı projeler ödüllendirilip, örnek proje olarak uygulanabilir.
7. Demokratik bir gelecek ve toplum için veli-okul, okul-il yönetimi işbirliği sağlanabilir. Yapılabilir olan projeler için öğrenciler maddi manevi desteklenip, cesaretlendirilebilir.

KAYNAKLAR

- Almond, G. ve Verba, S. (1963). *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations* (s, 11). NJ: Princeton University Press.
- Bal, H. (1991). *1924 Raporunun Türk Eğitime Etkileri ve John Dewey'in Eğitim Felsefesi*. İstanbul: Aydınlar Matbaası.
- Başaran, İ. E. (1987). Demokrat öğrenci nasıl yetiştirilir. *Ankara: Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 19 (1-2), 111-115.
- Başaran, İ. E. (1988). *Eğitim Yönetimi*. Ankara: Gül Yayınevi.
- Başaran, İ. E. (2000). *Eğitim Yönetimi Nitelikli Okul*. Ankara: Feryal Matbaası.
Dördüncü Kez Yeniden Yazım
- Biçer, B. (2007). "Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi ile Öğrencilerde Demokrasi Kültürü Kazanımlarının Ortaöğretim Öğretmenlerince Değerlendirilmesine Yönelik Bir Analiz 'Kütahya Örneği'", Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Bilhan, S. (1991). Eğitim Felsefesi, Kavram Çözülmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını*, 1 (1), 23-25.
- Binbaşoğlu, C. (2000). *Okulda Ders Dışı Etkinlikler*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayını.
- Brannigan, G. G. (1985). *Effective interviewing*. The research interview. A. Tolor. (Ed.), Springfield: IL. Charles C. Thomas Pub.
- Bursalıoğlu, Z. (1982). *Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış*. Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Büyükkaragöz, S. (1990). *Ortaöğretimde Demokrasi Eğitimi*. Konya: Selçuk Üni. Araştırma Fonu.
- Büyükkaragöz, S. (1998). Türkiye'de Gençliğin Siyasete Katılması ve Demokrasi Süreci. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (3).

- Ceylan, S. U. (2009). *Ortaöğretim Kurumlarında Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Uygulamalarına İlişkin Öğrenci Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Chadwick, B. A. & Bahr, H. M. & Albrecht, S.L. (1984). *Social Science Research Methods*. New Jersey: Practice-Hall
- Coşkun, F. (1998). *Demokratik Eğitim Kurultayı, Öğretmen Yetiştirme Merkez Komisyon Raporu*. Ankara: Eğitim Sen Yayınları.
- Cotmore, R. (2004). Organisational competence:the study of a school council in action. *Children and Society*, 18: 53-65
- Cox, S. & Pant, A. (2005) Challenging perception of school councils in the primary school. *Education*, 3-13, 33: 2, 14-19
- Çağlar, D. (1977). Demokrasi ve Eğitim. *Çağdaş Eğitim*, 14: 26-31.
- Çubukçu, Z. ve Döndar, İ. (2003). Okul Yöneticilerinin İletişim Becerilerine İlişkin Öğretmenlerin Algı ve Beklentileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 157.
- Dahl, R. A. (1993). *Demokrasi ve Eleştirileri*. L. Köker (çev.) İstanbul: Türk Siyasi İlimler Derneği - Türk Demokrasi Vakfı
- Demirtaş, H. (2008). İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitiminin Önemi. *E-Eğitim, Bilim ve Sanat Dergisi*, 20.
- Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Yönergesi. (2004). *Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Kitapçığı*. Ankara: TBMM Basımevi.
- Doğan, F. (2008). *Ankara İli İlköğretim Okulları Yönetici ve Öğretmenlerinin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi'ne İlişkin Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Eğitim Terimleri Sözlüğü. (1981). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- Erden, M. ve Akman, Y. (1995). *Eğitim Psikolojisi Gelişim-Öğrenme-Öğretme* (s, 146). Ankara: Arkadai Yayınları.
- Erder, F. (2010). *Algı ve Sanatsal Algı I ders notu*. Ankara: Başkent üniversitesi.
- Erdoğan, İ. (2002). *İletişimi Anlamak* (s, 164). Ankara: Erk Yayınları.

- Gainor, L. (2001). Effective Student Government in The Elementary School. *Education*, 94 (2), 129-131.
- Gömleksiz, M. N.; Kan, A. Ü. ve Cüro, E. (2010). İlköğretimde Demokrasi Eğitimine Bir Örnek: Okul Öğrenci Meclisleri (Elazığ İli Örneği). *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29 (2), 123-146.
- Göz, N. L. (2010). *İlköğretimde Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi*, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gülmez, M. (2000). *Tüm İnsanlar... İnsan Hakları Eğitimi İçin Elkitabı Çeviri*. Ankara: Unesco/Tihak Yayını.
- Gülmez, M. (2001). *İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi*. Ankara: İlksan Matbaası.
- Hollingsworth, P. M. & Kenneth, H. H. (1999). İlköğretimde Öğretim Yöntemleri. *Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları*, 214.
- İnandı, Y. (2005). *Avrupa Birliği Ülkeleri Eğitim Sistemi ile Türk Eğitim Sisteminde Eğitimin Yönetimi ve Finansmanı*, Yayımlanmış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı.
- Karakütük, K. (2001). *Demokratik ve Laik Eğitim Çağdaş Toplum Olmanın Yolu*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karayalçın, Y. (1973). *Meritokrasi*. Ankara: Türk Kadınları Kültür Derneği Yayınları.
- Kaya, Y. K. (1993). *Eğitim Yönetimi Kuram ve Türkiye'deki Uygulama*. Ankara: Set Ofset.
- Kepenekçi, Y. (2003). Demokratik Okul. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 11, 44-53.
- Kıncal, R. ve Uygun, S. (2006) Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi Uygulamalarının Değerlendirilmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 171.
- Korol, S. (2002). *The Exploration Of Potential Educational Indicators That Measure School Council Effectiveness*, Master Of Education, Graduate Programme In Education York University North York, Ontario-Canada

- Kutlu, Ö. ve Car, A. (2009). *Öğrencinin Okul Kararlarına Katılımı: Ankara Üniversitesi Özel Lisesi Öğrenci Meclisi Uygulaması*, Kınca, R.(Editör), *International Symposium On Democracy and Democracy Education In Europe Proceedings* (p: 147–162). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Lador, Y. (1997). *Des repères fondateurs pour l'éducation à la citoyenneté démocratique*. Droits de l'homme et citotenneté, des repères pour agir, Collection thématique
- Metin, T. (2006). *Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesine Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Katılım Düzeyleri*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1991). *IV. Milli Eğitim Şûrası*. İstanbul.
- Milli Eğitim Bakanlığı. *222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu*
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1983). *İlkokul, Ortaokul, Lise ve Dengi Okullar Eğitici Çalışmalar Yönetmeliği*
- Milli Eğitim Bakanlığı. *Lise ve Ortaokullar Yönetmeliği*
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2002). *Milli Eğitim Bakanlığı Taşra Teşkilatı Toplam Kalite Yönetimi Uygulama Projesi Kılavuzu* (s. 45). Ankara: Milli Eğitim Basımevi
- Milli Eğitim Bakanlığı. *Okul – Aile Birliği Yönetmeliği*
- Öğretmen Dünyası Dergisi. (1986). Ders Dışı Etkinlikler ve Demokratik Eğitim. *Ulusal Eğitim Derneği*, 84.
- Özbudun, E. (1990). *Tarihsel Gelişim İçinde Demokrasi ve Eğitim. Demokrasi İçin Eğitim* (s. 3-11). Ankara: TED Yayınları.
- Özdemir, H. (2009). *İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerine Demokrasi Kültürü Kazandırmada Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Katkısı 'Kütahya İli Örneği'*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özpolat, A. (2006). Öğrenci Meclislerinin Demokrasi Kültürüne Etkisi. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 74, www.yayim.meb.gov.tr

- Patton, M. Q. (1987). *How to use qualitative methods in evaluation*. Newbury Park, CA: Sage
- Polat, T. (2003). Güçlü Demokrasi ve Okul. *Eğitim Yönetimi ve Üniversitelerde Demokratik Yapılanma Sempozyumu*, Ankara: Eğitim-Sen yayımları.
- Ravitch, D. (1991). *Democracy: What It Is And How To Teach It*. Social Studies: 82 (2), 50.
- Sayın, P. (2010). *Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi'nin Bir İlköğretim Okulunda Demokratik, Siyasal Kültür Oluşturma Bağlamında Değerlendirilmesi: Bir Durum İncelemesi*, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Selvi, K. (2004). İlköğretim Programlarında Demokrasi ve İnsan Hakları Eğitimi. *XII. Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri*, Ankara.
- Şimşek, M. (2004). *İş Hayatında Mükemmellik*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Stewart, C. J. & Cash, W. B. (1985). *Interviewing: Principles and Practices*, (4. Baskı), Dubuque, IO: Wm. C. Brown Pub
- Tanırlı, H. (2007). *Demokrasi ve İnsan Hakları Eğitimi ile İlgili Konuların İlköğretim Kurumlarında Okutulmakta Olan Ders Kitapları İçerisindeki Yerinin İncelenmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tanilli, S. (1989). *Nasıl Bir Eğitim İstiyoruz?*. İstanbul: Amaç Yayıncılık.
- Taymaz, H. (2000). *İlköğretim ve Ortaöğretim Yöneticileri İçin Okul Yönetimi* (ss, 53-55). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- T.C. Anayasası. 42. Madde, *Eğitim ve Öğrenim Hakkı ve Ödevi*.
- Tezgel, R. (2006). Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri. *TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Kararları*, 118.
- Topuz, H. (1990). *Demokrasi için Eğitim* (s. 37-45). Demokrasi Eğitiminde Boyutlar ve Sorunlar Paneli, Ankara: TED Yayınları.
- Trafford, B. (2003). *School Councils.School Democracy.School Improvement: Why, What, How*. Leicester. Secondary Heads Assaciation

- Turaine, A. (1997). *Demokrasi Nedir?*. İstanbul: Yapı kredi yayınları.
- Türk Demokrasi Vakfı (TDV). (1992). *Demokrasi Nedir?*. Ankara: TDV Yayınları.
- Uygun, O. (1996). *Türkiye’de Demokrasi ve İnsan Hakları*. Ankara: Todaie Yayınları.
- Wyett, J. L. (1998). John Dewey and Earl Kelley: Giants in Democratic Education. *Education*, 119 (1), 151-161.
- Yanıklar, C. ve Elyıldırım, Ü. Y. (2004). Demokrasi Eğitimi ve Uygulamalar. *Çoluk Çocuk Dergisi*, Ankara: Kök Yayıncılık.
- Yeşil, R. (2002). *Okul ve Ailede İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yükseköğretim Kurulu. *2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu*, Madde: 4/5.
- <http://www.bakimliyiz.com/kadin-ve-hukuk/73281-demokratik-yonetim-nedir.html> (16.06.2011 tarihinde edinilmiştir)
 - <http://www.donusumkonagi.net/MerakEttikleriniz/32/arastirma-yontemleri/5807/gorusme-yonteminin-temel-ozellikleri.html> (10.10.2010 tarihinde edinilmiştir)
 - http://news.bbc.co.uk/cbbcnews/hi/find_out/guides/uk/school_councils/newsid_3044000/3044173.stm (18.06.2012 tarihinde edinilmiştir)
 - http://www.uydukurdu.com/forum/showthread.php/demokratik_yonetim_anlayisi_nin_tarihsel_gelisimi-122142.html?t=122142 (26.10.2010 tarihinde edinilmiştir)
 - www.sozluk.bilgiportal.com/nedir/proje (04.09.2012 tarihinde edinilmiştir)

EKLER

EK-1 İLKÖĞRETİM OKULLARI YÖNETİCİ, ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ TEMSİLCİLERİNİN DEMOKRASİ EĞİTİMİ VE OKUL MECLİSLERİ PROJESİ'NE İLİŞKİN ALGILARI İLE İLGİLİ GÖRÜŞME SORULARI

Müdür / Müdür Yardımcılarına yöneltilen sorular

1. Projenin koordineli bir şekilde uygulanmasında kim veya kimler görev aldı? Ne gibi görevleri yürüttüler?
2. Okulunuzda projenin gerçekleştirilmesi aşamasında (öğrenci seçimi sırasında) ne gibi zorluklarla karşılaşıldı? Ne gibi çözümler ürettiniz? Açıklar mısınız?
3. Projenin amacına hizmet ettiğini düşünüyor musunuz?
4. Proje sizce öğrencilerde ne gibi davranış değişiklikleri meydana getirmektedir?
5. Proje kapsamındaki propaganda çalışmaları sırasında kimlerden yardım alıyorlar? Takibi yapılıyor mu? Bu aşamada nelere dikkat ediliyor?
6. Okul meclisleri projesinin olumlu ve olumsuz yanları ile ilgili görüşleriniz nelerdir?
7. Projenin geliştirilmesine yönelik neler önerebilirsiniz?

Proje kapsamında görev alan öğretmenlere yöneltilen sorular

1. Proje kapsamındaki göreviniz neler?
2. Proje ile ilgili okulunuz genelinde ne gibi çalışmalar yapıldı?
3. Temsilci öğrenci adayları ile ne tür çalışmalar yaptınız?
4. Öğrencilerin propaganda çalışmaları sırasında nelere dikkat ettiniz? Öğrencilerin propagandalarına müdahale ettiniz mi? Hangi durumlarda ne şekilde yardımcı oldunuz? Bu aşamada ne tür eksiklikler tespit ettiniz?

5. Hangi sınıflara oy kullandırdınız? Okul genelinde kaç adayınız vardı?
6. Okulunuzda proje amacına yönelik olarak hedeflenen atmosfer elde edildi mi?
7. Öğrencilere kazanımlar başarılı bir şekilde verildi mi? Hayırsa, sizce nasıl bir değişiklikle proje daha verimli hale getirilebilir?

Temsilci öğrencilere yöneltilen sorular

1. Okulunun temsilcisi olarak seçilmeden önce, demokrasi denilince aklına neler geliyordu?
2. Proje sırasında arkadaşlarına seni seçmeleri için neler vaat ettin? Bunun için gerekli hazırlıkları kim ile gerçekleştirdin? Vaatlerinde nelere dikkat ettin?
3. Temsilci seçildikten sonra vaat ettiklerinin ne kadarını gerçekleştirebildin? Gerçekleştiremediysen, neden?
4. Projenin uygulama aşamasında ne gibi sıkıntılar yaşadın? Bunlar arasında kendine pay çıkarabileceğin neler yaşadın?
5. Temsilci seçildikten sonra okulda ve arkadaşlarında gözlemediğin değişiklikler neler oldu?
6. İl temsilciliği seçimlerine katıldın mı?
7. Projenin geliştirilmesine yönelik neler önerebilirsin?

Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlama ve
Ekonomisi **Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi**

AYSUN ASLAN

EK-2 VAN İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ İZİN YAZISI

T.C.
VAN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08,4.MEM.4.65.00. 020/ 997
Konu : Aysun BİLGE'nin Anket Çalışma İzni

17.01.2011

İL MAKAMINA
VAN

İlgi: Y.Y.Ü'nin 10.01.2010 tarih ve 27 Sayılı Yazısı

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Aysun BİLGE'nin " İlköğretim Okulları Yönetici, Öğretmen ve Öğrenci Temsilcilerinin Demokrasi ve Okul Meclisleri Projesine İlişkin Algıları " konulu tez çalışması yapma isteğiyle ilgili izin isteği, ilgi sayılı yazı ile bildirilmektedir.

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Aysun BİLGE'nin söz konusu anket çalışması 28.02.2007 tarih ve 1084 sayılı Bakanlık Onayı ile yürürlüğe giren "Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi"nin 5. maddesi kapsamında belirtilen esaslara göre Araştırma Değerlendirme Komisyonumuzca değerlendirilerek, araştırma kapsamında yapılacak olan anket, gözlem, mülakat vb. uygulamalarının; ilimize bağlı ilköğretim okullarında görev yapan idarecilere, öğretmenlere ve okul öğrencilerine, bizzat araştırmacı tarafından, eğitim öğretimi aksatmayacak şekilde ve anket tamamlandıktan sonra sonuç araştırma raporunun bir örneğinin müdürlüğümüze verilmesi koşuluyla gerçekleştirilmesinde herhangi bir sakınca olmadığı anlaşılmıştır.

İlgili Üniversite tarafından kabul edilen bir örneği müdürlüğümüzce muhafaza edilen (1 Sayfa 22 Sorudan Oluşan) anket çalışmasının ilimiz merkez ilköğretim okullarında görev yapan idarecilere, öğretmenlere ve okul öğrencilerine uygulanması müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Yemen ARYÜZ
Müdür a.
Millî Eğitim Müdür Yrd.

A. İhsan

.../01/2011
Ali İhsan SAYILIR
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

13/01/2011 Koor M. Tayyar TÜRKÖĞLÜ

VAN İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
Abdurrahman Gazi Mah. İskele Cad.
65040 - VAN
Telefon : 0(432) 222 41 62 -67
Fax : 0(432) 222 41 61
e-posta : vanmem@meb.gov.tr
İnternet : http://van.meb.gov.tr

ÖZGEÇMİŞ

1985 yılında Adana'da doğdu. İlkokulu Kocaeli İli Gebze İlçesinde, ortaokul ve liseyi Ankara İli Etimesgut İlçesinde bitirdi. 2007 yılında Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Fen ve Teknoloji Öğretmenliği Bölümünü bitirdi. 2007-2009 yılları arasında Sakarya İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı Sakarya Cemil Meriç Sosyal Bilimler Lisesinde memur olarak çalıştı. 2009-2011 yılları arasında Van Hasan Ali Yücel İlköğretim Okulunda Fen ve Teknoloji Öğretmenliği yaptı. Halen Sakarya İli Adapazarı İlçesi Evrenköy İlköğretim Okulunda Fen ve Teknoloji Öğretmeni olarak görev almanın yanı sıra ayrıca 2006 yılından bu yana faal voleybol hakemi olarak görev yapmaktadır.